

บทที่ 6

สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและอำนาจ พลวัตในการปรับใช้วัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ทางการปกครอง

6.1 ระบบการปกครองและการบริหารงานในหมู่บ้าน

หมู่บ้านนุสวายได้รับอิทธิพลทางการปกครองและการบริหารงานภายในหมู่บ้าน จากระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย พ.ศ.2457 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2526 ทำให้มีการจัดตั้งกลุ่มบริหารงานปกครองในหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้น ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการสองประเภท คือ 1). คณะกรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านที่มาจากการเลือกตั้งของราษฎรในหมู่บ้านที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 619 คน และกรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้งของราษฎรทั้งหมด 10 คน โดยแบ่งเขตการปกครองให้กรรมการหมู่บ้านแต่ละคนเป็นหัวหน้าเขตการปกครองทั้งหมด 10 เขต ในหมู่บ้าน 2). กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายป้องกันและปราบปรามเป็นกรรมการที่มาจากการแต่งตั้งจากผู้ใหญ่บ้าน เพื่อช่วยเหลือในกิจการต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านจะหมดสภาพลงเมื่อผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งครบห้าปี

การดำเนินงานคณะกรรมการหมู่บ้านได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการและกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานฝ่ายกิจการต่าง ๆ มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธานกรรมการ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจในการแต่งตั้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคนเป็นกรรมการและเลขานุการ และแบ่งที่มาของฝ่ายกิจการต่าง ๆ ไว้สองประเภทได้แก่ 1). เป็นโดยตำแหน่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานฝ่ายกิจการปกครอง ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ และฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย (สำหรับฝ่ายกิจการอื่น ๆ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธาน) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายป้องกันและปราบปราม และฝ่ายปกครองจะแบ่งหน้าที่เป็นกรรมการฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยโดยตำแหน่ง และเกษตรหมู่บ้านเป็นกรรมการฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพโดยตำแหน่ง และ 2). ราษฎรที่คณะกรรมการเลือกจากบุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านเป็นกรรมการฝ่ายกิจการอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน

ฝ่ายกิจการต่าง ๆ ของคณะกรรมการในหมู่บ้านนุสวายได้กำหนดขึ้นเพื่อช่วยเหลือภารกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านในแต่ละสาขางาน โดยแบ่งฝ่ายกิจการออกเป็น 4 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายกิจการปกครองมีหน้าที่เสนอขอแนะนำหรือคำปรึกษา และปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขราษฎร เช่น งานบริการประชาชน การดูแลหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎหมายขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และนโยบายส่วนรวมของชาติ เช่น การแนะนำให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และ

การส่งเสริมให้ราษฎรในหมู่บ้านมีความสนใจในการปกครองระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการปกครองส่วนท้องถิ่น การส่งเสริมความสามัคคีของส่วนรวมรวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจอันดี เช่น การไกล่เกลี่ยข้อกรณีพิพาทต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน รวมทั้งร่างข้อบังคับด้วยการปกครองท้องถิ่นหมู่บ้านภูสอยขึ้น

2. ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ มีหน้าที่เสนอขอแนะนำหรือให้คำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการทำแผนและโครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน เช่น โครงการป้องกันไฟฟ้า โครงการสร้างประปาภูเขา โครงการกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน โครงการปลูกป่า โครงการซ่อมแซมถนน โครงการส่งเสริมการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน โครงการสร้างอาคารเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน โครงการจัดหาวัสดุกองกลางหมู่บ้านภูสอย โครงการพัฒนาและจัดหาแหล่งน้ำ โครงการสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนบ้านภูสอย (อปพร.) เป็นต้น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้านและสตรีหมู่บ้านภูสอย มีหน้าที่จัดอบรมและพัฒนาอาชีพของสมาชิกในกลุ่มเพื่อฝึกเทคนิควิธีการทำหัตถกรรมผ้าสมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมอาชีพและรวมกลุ่มธุรกิจการทำหัตถกรรมกรรมผ้าเพื่อค้าขายแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งมีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรรมสวนลื่นจีบ้าน ภูสอยขึ้น เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ป่ารอบสวนลื่นจี และดำเนินการพัฒนาและศึกษาการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยโดยมีหน้าที่เสนอขอแนะนำ หรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดหน่วยคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยเช่น จัดเวรยาม รณรงค์ลดอบายมุข เช่น การพนัน ป้องกันยาเสพติด โดยร่วมกับตำรวจตระเวนชายแดน และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จัดโครงการบำบัดยาเสพติดขึ้นในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดในชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านในวันที่ 5-25 กันยายน 2540 รวมทั้งมีการจัดกำลังป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยในหมู่บ้าน เช่น จัดเครื่องดับเพลิงไว้ตามจุดต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนประจำหมู่บ้านภูสอย (อปพร.)

4. ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคมมีหน้าที่เสนอขอแนะนำหรือคำปรึกษา และปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการร่วมมือกับราชการและเอกชนในการช่วยเหลือสงเคราะห์ต่าง ๆ เช่น การแจกผ้าห่ม และเสื้อกันหนาวแก่ราษฎรในหมู่บ้าน และโครงการขอความช่วยเหลือและให้เงินกู้แก่ครอบครัวยากจน (กขคจ.) โดยกระทรวงมหาดไทย

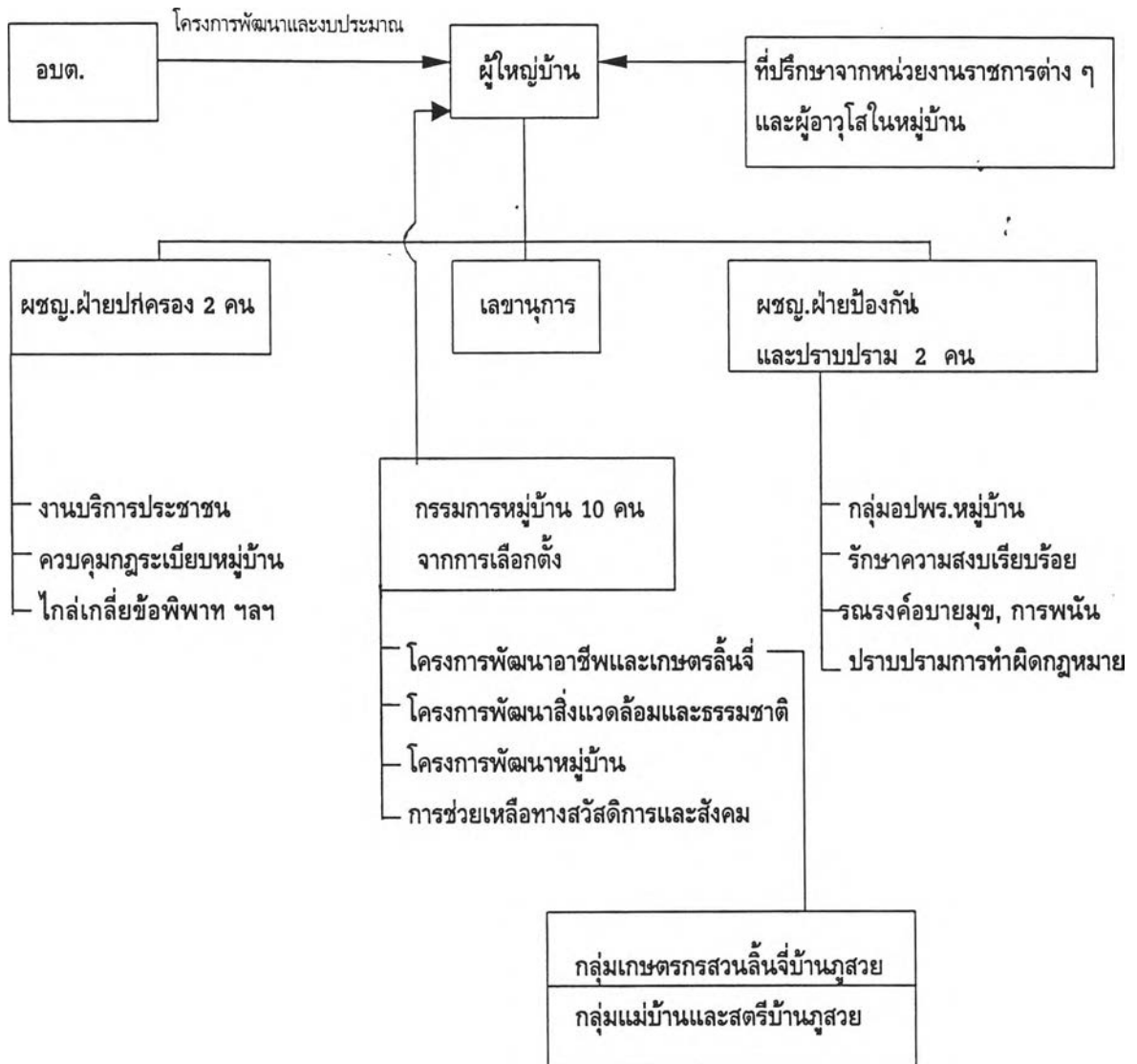
ที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีกรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิในเขตหมู่บ้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล เช่น หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรประจำตำบล พัฒนาการประจำตำบล เป็นต้น ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบลนั้น ประธานหรือหัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ เช่น ประธานกลุ่มเกษตรกรรมสวนลื่นจีบ้านภูสอย ผู้บริหารโรงเรียน และบุคคลอื่นซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควร เป็นที่ปรึกษาคณะ

บ้าน และการเสนอโครงการของสมาชิก อบต. หมู่บ้านกุสวาย เช่น แผนงานก่อสร้างประปาภูเขา โครงการลงหินคลุกถนนภายในหมู่บ้าน โครงการกันแนวเขตดูแลรับผิดชอบของหมู่บ้านกุสวายร่วมกับอุทยานแห่งชาติ โครงการจัดซื้อเครื่องดับเพลิงประจำหมู่บ้าน ขอสนับสนุนงบประมาณจัดซื้อเครื่องเล่นเด็ก ฯลฯ

ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย และระบบองค์การบริหารส่วนตำบลมีผลกระทบต่อการจัดรูปแบบการบริหารการปกครองในหมู่บ้านให้ผูกติดเข้ากับรูปแบบการปกครองสมัยใหม่ที่มีหน่วยงานองค์กรของรัฐบาลและเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกิจการภายในหมู่บ้านค่อนข้างมาก ซึ่งผิดกับการปกครองหมู่บ้านของชาวม้งในอดีตที่ตั้งที่ ภัคดี ชมภูมิ่ง(2510) กล่าวว่า การปกครองของชาวม้งในอดีต หัวหน้าหมู่บ้าน (tus hau zos) มักจะมาจากคนในสกุลที่มีสมาชิกมากที่สุดในหมู่บ้าน ซึ่งโดยปกติจะได้แก่บุตรชายคนหัวปีของหัวหน้าหมู่บ้านคนก่อนหรือบุตรชายคนรอง ๆ ลงมา ทั้งนี้เพราะแซ่สกุล (xeem) ของหัวหน้าคนเดิมมักจะกุมเสียงส่วนมากในที่ประชุมหมู่บ้านไว้ได้ ในการเลือกหัวหน้าหมู่บ้านนั้น แซ่สกุลต่าง ๆ จะเลือกตัวแทนของแซ่สกุลของตนส่งเข้าแข่งขันเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านกับตัวแทนของแซ่สกุลอื่น ๆ ที่ประชุมเลือกตั้งจะประกอบด้วยผู้ชายที่มีอายุเป็นผู้มีสิทธิในการเลือกผู้ใหญ่บ้านโดยเสียงละหนึ่งคนส่วนเด็กและผู้หญิงไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกผู้ใหญ่บ้าน องค์ประชุมจะถือตามจำนวนบุคคลที่มาร่วมประชุม หัวหน้าหมู่บ้านจะใช้อำนาจการปกครองที่เป็นไปตามกรอบของจารีตประเพณี และมติของที่ประชุมหมู่บ้านการแก้ปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งใด ๆ ของสมาชิกในหมู่บ้าน Cooper (ed. 1995:22-23) กล่าวว่าคือ หัวหน้าหมู่บ้าน และผู้อาวุโสในแซ่สกุลต่าง ๆ (laus neeg) มาร่วมกันพิจารณาและตัดสินปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ภัคดี ชมภูมิ่ง (2510) ได้เปรียบเทียบการส่งตัวแทนของแซ่สกุลต่าง ๆ เพื่อรับเลือกเป็นหัวหน้าหมู่บ้านไว้ว่าคล้ายกับการปกครองในระบบประชาธิปไตย ที่บรรดาผู้อาวุโสหรือตัวแทนที่ส่งเข้าสมัครตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเปรียบได้กับหัวหน้าพรรค ๆ หนึ่ง ความเห็นของผู้อาวุโสหรือผู้นำในแซ่สกุลก็คือ ความเห็นของบรรดาผู้นำพรรคการเมือง ซึ่งสมาชิกในแซ่สกุลมักจะเชื่อฟังและปฏิบัติตาม การใช้อำนาจและมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกจะต้องใช้สิทธิผ่านทางแซ่สกุลของตนเอง

และในกรณีที่เกิดการพิพาทกันขึ้น ชาวม้งจะแบ่งคดีโดยพิจารณาในด้านความสัมพันธ์ของคู่พิพาท กล่าวคือ ถ้าเกิดคดีพิพาทระหว่างคนในแซ่สกุลเดียวกันจะให้ผู้อาวุโสในแซ่สกุลนั้นเป็นผู้พิจารณาคดีเอง ในขณะที่เป็นคดีพิพาทระหว่างคนต่างแซ่สกุลจะเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วย หัวหน้าหมู่บ้าน และองค์คณะที่คู่กรณีเลือกขึ้นมาหรือหัวหน้าหมู่บ้านเลือกขึ้นมา แต่คู่กรณีคนใดคนหนึ่งจะเลือกคนในแซ่สกุลเดียวกันกับตนมาเป็นกรรมการไม่ได้ ทั้งสองกรณีนี้มีอำนาจตัดสินใจได้ทุกคดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับร่างกายหรือทรัพย์สิน เว้นแต่เรื่องฆาตกรรมที่ผู้ใหญ่บ้านจะส่งผู้ทำผิดให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐนำตัวไปดำเนินคดีต่อไป (ภัคดี ชมภูมิ่ง 2510:68)

แผนภูมิที่ 13
แสดงการบริหารการปกครองท้องที่หมู่บ้านภูสวย

ในขณะที่กิจกรรมในการพัฒนาที่เป็นสิ่งใช้ประโยชน์ร่วมกัน ชาวเมืองทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยทำกิจกรรมนั้น ๆ ถือว่าทุกคนต้องมีหน้าที่รับใช้ชุมชนทั้งในด้านการพัฒนาหมู่บ้าน การรักษาความสงบเรียบร้อย เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นโดยปกติเขาจะระดมกำลังชาวเมืองในหมู่บ้านออกปฏิบัติการรักษาความสงบเรียบร้อย (ภักดี ชมภูมิ่ง 2510:68)

แต่การติดต่อและความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก หัวหน้าหมู่บ้านจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ และเป็นตัวแทนของชุมชนในการป้องกันปัญหา และต่อสู้กับหมู่บ้านอื่นโดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีใช้เป็นคนต่างด้าวด้วยกันเมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้น การดำเนินการต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงของหมู่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้านจะทำการประชุมกับกลุ่มผู้อาวุโสในแซ่สกุลต่าง ๆ เพื่อปรึกษาหาทางแก้ไข เพื่อดำเนินการต่อสู้และขจัดปัญหาที่ได้รับมาจากชาวบ้านหมู่บ้านอื่น

นอกจากนี้ภักดี ชมภูมิ่ง (2510) ยังกล่าวว่าประชากรชาวเมืองทุกคนมีสิทธิในการคัดค้านการใช้อำนาจการปกครองของหัวหน้าหมู่บ้านได้ ในกรณีที่หัวหน้าหมู่บ้านใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ชอบหรือไม่ปฏิบัติภายในกรอบของจารีตประเพณี แต่การใช้สิทธิอันนี้จะต้องใช้ผ่านทางแซ่สกุลของตนเอง เช่นเดียวกับระบอบประชาธิปไตย จากทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การปกครองของชาวเมืองในสมัยปี พ.ศ. 2510 มีลักษณะเป็นการปกครองโดยคนกลุ่มใหญ่และดำเนินถึงสิทธิของคนกลุ่มน้อย ซึ่งแซ่สกุลของชาวเมืองมีลักษณะคล้ายกับพรรคการเมือง ถ้าพรรคการเมืองใดกุมเสียงส่วนมากไว้ในสภาได้ก็มีอำนาจในการปกครองและผู้ที่สามารถกุมเสียงส่วนใหญ่ได้ก็คือ แซ่สกุลที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดในหมู่บ้านนั้น แต่การปกครองของชาวเมืองในอดีตนั้นมีลักษณะบางประการที่ยังไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยเช่นการจำกัดสิทธิในการปกครองของสตรี และการที่กลุ่มผู้อาวุโสในแซ่สกุลที่มีจำนวนมากอาจทำให้สิทธิในการออกเสียงของสมาชิกในแซ่สกุลอื่น ๆ ลดน้อยลงและเมื่ออำนาจของบุคคลกลุ่มนี้สูงเกินขนาดมากจะเป็นลักษณะของการปกครองแบบคณาธิปไตย กล่าวได้ว่าชาวเมืองในอดีตมีอิสระในการปกครองตัวเองในระดับสูง และมีสถาบันผู้นำที่เข้มแข็งเพราะฐานะของหัวหน้าหมู่บ้าน หรือสถาบันผู้นำของสังคมเมืองได้รับอำนาจสนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากกลุ่มผู้อาวุโสในแซ่สกุลของหัวหน้าหมู่บ้าน จึงยากที่บุคคลอื่นจะล้มล้างอำนาจของหัวหน้าหมู่บ้าน โดยปราศจากการสนับสนุนจากกลุ่มผู้อาวุโสในแซ่สกุลของหัวหน้าหมู่บ้านได้ โครงสร้างทางอำนาจการปกครองจึงมีกลุ่มผู้อาวุโสในแต่ละแซ่สกุลเป็นศูนย์กลาง เพราะบุคคลกลุ่มนี้มีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่น ๆ ในแซ่สกุล แต่แซ่สกุลต่าง ๆ ของชาวเมืองไม่มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจเพื่ออำนาจในการปกครอง ถ้าแซ่สกุลใดมีอิทธิพลในการปกครอง แซ่สกุลอื่น ๆ มักจะคล้อยตามไม่ปรากฏว่ามีการขัดแย้งอย่างเด่นชัด เพราะชุมชนเมืองเป็นชุมชนเล็ก โครงสร้างสังคมไม่สลับซับซ้อน ความรู้สึกผูกพันเป็นการส่วนตัวระหว่างชาวเมืองมีอยู่อย่างกว้างขวาง โดยผ่านการแต่งงานและความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างเมืองแซ่สกุลต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

จากการศึกษาสถาบันผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเผ่าม้งของภักดี ชมภูมิ่ง (2510) ได้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงจากอดีต เมื่อศึกษาสังคมบ้านม้งภูสอยที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เข้ามาอาศัยอยู่

ในหมู่บ้านนอกเหนือจากชาวม้ง และได้รับอิทธิพลในการปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ของไทยเข้ามาเป็นปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในประการแรก ระบบการเลือกตั้งที่ผู้ใหญ่บ้านของไทยทำให้การสืบทอดอำนาจการปกครองจากบิดาไปสู่บุตรชายของแซ่สกุลที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดหมดลงไป การดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมีวาระเพียงห้าปี แล้วมีการจัดการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่ แต่การเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านภูสวยยังคงเป็นการส่งตัวแทนของแซ่สกุลเข้าสมัครแข่งขันกับแซ่สกุลอื่น ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในอดีตจนถึงปัจจุบันของภูสวย แสดงภาพของการเปลี่ยนอำนาจการปกครองจากการสืบทอดตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านสู่บุตรชาย โดยการปกครองแบบดั้งเดิมของชาวม้งไปสู่การได้รับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านโดยการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านตามการปกครองท้องถิ่นของไทย นายละเป้า แซ่ย่าง ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มแซ่สกุลอย่างที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดในหมู่บ้านตั้งแต่การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ภูสวยเป็นหัวหน้าหมู่บ้านในอดีต แต่ในปัจจุบันผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเป็นคนต่อไปเป็นบุคคลในแซ่สกุลอื่น ๆ เช่น นายเหยงยู แซ่ว่าง (ผู้ใหญ่บ้านปีพ.ศ. 2520 - 2525 สาเหตุที่ออกลาออก) นายยอดยศ หวังวัฒนา (ปีพ.ศ. 2525 - ต้นปี 2534 ลาออก, 2534 - 2540 หมดวาระ) นายรับโชค เฟื่องฟูการค้า (ปีพ.ศ. 2534 ลาออก) นายสามภพ แซ่ย่าง (ปี 2541 - ปัจจุบัน) ซึ่งการแข่งขันสมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านแบบดั้งเดิมของชาวม้งในภูสวยหมดไป เมื่อมีการลาออกของนายยอดยศ หวังวัฒนาครั้งแรก และมีนายรับโชค เฟื่องฟูการค้า เข้ามารับตำแหน่งเพียงสิบเอ็ดเดือนจึงลาออกไป จากนั้นจึงเกิดการแข่งขันเป็นผู้ใหญ่บ้านระหว่างนายยอดยศ หวังวัฒนา และนายป่า เลาว่าง โดยการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการตามระบบการปกครองของไทย ซึ่งในขณะนั้นมีเพียงสองคนที่แข่งขันกันและเป็นชาวม้งที่มีแซ่สกุลเดียวกันคือ แซ่ว่าง แต่เป็นกลุ่มแซ่ว่างที่แตกต่างกันคนละกลุ่ม และไม่สามารถสืบทอดความสัมพันธ์ทางเครือญาติร่วมกันได้ ถือว่ามีสายตระกูลที่ต่างกัน ในขณะที่ไม่มีชาวม้งแซ่สกุลอื่นที่มีสมาชิกในแซ่สกุลจำนวนมากเช่น แซ่ย่าง แซ่ลี มิได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จนปัจจุบันเมื่อนายยอดยศเป็นผู้ใหญ่บ้านและหมดวาระครบห้าปีลงในพ.ศ.2540 ได้มีผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวคือนายสามภพ แซ่ย่าง ซึ่งเป็นตัวแทนของแซ่สกุลอย่างในหมู่บ้าน โดยไม่มีตัวแทนแซ่สกุลอื่นส่งเข้าแข่งขันในครั้งนั้น ในขณะที่ปัจจุบันจำนวนประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านภูสวย กลุ่มม้งแซ่สกุลอย่างยังคงมีจำนวนสมาชิกที่มีสิทธิเลือกตั้งมากที่สุดถึง 169 คน ในขณะที่กลุ่มม้งว่างหวังวัฒนามี 86 คน กลุ่มม้งว่างมี 111 คน กลุ่มม้งลีมี 78 คน กลุ่มม้งทางมี 55 คน กลุ่มม้งเผ่ามี 23 คน กลุ่มม้งโซ้งมี 2 คน กลุ่มม้งม้ามี 3 คน และในกลุ่มคนไทยเมืองมี 34 คน ชาวจีนฮ่อมี 38 คน และชาวกะเหรี่ยงมี 5 คน ดังนั้นการมีจำนวนสมาชิกของแซ่สกุลอย่างที่สามารถเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นจำนวนมากที่สุดในหมู่บ้าน จึงไม่มีผลต่อการสืบทอดตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของผู้นำกลุ่มแซ่ย่าง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะจากการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในสมัยการแข่งขันมีเพียงสองกลุ่มเท่านั้น คือ ระหว่างกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนา และกลุ่มม้งว่างและในสมัยปัจจุบันที่นายสามภพ แซ่ย่างได้เข้าสมัครเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านเพียงกลุ่มแซ่สกุลเดียว จึงทำให้ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำม้งแซ่สกุลต่าง ๆ ตามวาระ

และเวลา ในประเด็นนี้ภักดี ชมภูมิ่ง (2510:76) ได้กล่าวไว้ว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลอื่น ๆ ไม่กระตือรือร้นอยากเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครอง เพราะคนใช้อำนาจปกครองถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติให้แก่ชุมชนโดยไม่มีรางวัลเป็นเครื่องตอบแทน ถึงแม้ว่าภักดี ชมภูมิ่ง ไม่ได้เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่มีค้อยมีชาวม้งแซ่สกุลต่าง ๆ แข่งขันเป็นหัวหน้าหมู่บ้านในสมัยอดีตมากนั้น แต่เมื่อพิจารณาในหมู่บ้านภูสวอยพบว่าสาเหตุของการไม่ค้อยมีผู้แข่งขันเป็นผู้ใหญ่บ้านในสมัยปัจจุบันมาก เช่นในปี พ.ศ. 2536 มีผู้แข่งขันชาวม้ง 2 คน ที่แข่งขันและต่างเป็นชาวม้งที่ใช้แซ่สกุลเดียวกัน (แซ่ว่าง) และในปีพ.ศ. 2540 มีผู้สมัครแข่งขันเป็นผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียวก็คือม้งจากตระกูลแซ่ย่าง ซึ่งการเป็นผู้ใหญ่บ้านในสมัยปัจจุบันถือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและได้รับเงินเดือนเดือนละ 1,100 บาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานให้กับชุมชน เงินเดือนระดับนี้ไม่คุ้มและอาจจะตรงกับสาเหตุที่ม้งมีค้อยกระตือรือร้นอยากเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองเท่าใดนัก ตามเหตุผลที่ภักดี ชมภูมิ่งได้ให้ไว้แต่การเป็นผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมีนัยทางสังคมและการเมืองมากกว่าในอดีต เช่นการได้รับงบประมาณในโครงการพัฒนาหมู่บ้านจากหน่วยงานต่าง ๆ หรืออำนาจรัฐที่ผู้ใหญ่บ้านสามารถมีและใช้ในการควบคุมปกครองสมาชิกหมู่บ้านได้ ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลและตนเองให้ชาวบ้านยกย่องนับถือ และอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมืองที่บุคคลที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านจะได้รับ แต่ในหมู่บ้านภูสวอยมีการแข่งขันสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านค่อนข้างน้อยเช่น กรณีการแข่งขันสองสมัยดังกล่าวที่มีเพียงชาวบ้านม้งบางแซ่สกุลแข่งขันกันเองกับมีผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียวในสมัยปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่น่าสงสัยและจะกล่าวถึงสาเหตุหัวข้อต่อไป นอกเหนือจากสาเหตุที่ภักดี ชมภูมิ่ง ได้ให้ไว้

ในประการที่สองการให้สิทธิในการเลือกตั้งแก่สตรี ทำให้สตรีชาวม้งมีสิทธิออกเสียง และเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านได้แต่เมื่อดูจากจำนวนสตรีชาวม้งผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งซ่อม สจ.เชียงใหม่ในหมู่บ้านภูสวอยครั้งที่ผ่านมา (เดือนพฤษภาคม 2541) ปรากฏว่ามีสตรีชาวม้งผู้ใช้สิทธิเพียง 22 คน จากจำนวนสตรีชาวม้งผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 247 คน ในขณะที่การประชุมหมู่บ้านโดยคณะกรรมการหมู่บ้านจะพบผู้ชายชาวม้งเข้าร่วมประชุมมากกว่าสตรีชาวม้งจำนวนถึงสามเท่า และสตรีชาวม้งเป็นแต่ผู้เข้าร่วมประชุมมีค้อยแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุม ดังนั้น ค่านิยมทางวัฒนธรรมในสังคมชาวม้งที่ถือผู้ชายเป็นใหญ่ในการปกครอง (Patriarchy) ยังคงมีอิทธิพลครอบงำสิทธิและอำนาจของสตรีชาวม้ง

ในประการที่สามการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างสมาชิกในหมู่บ้านมีการผสมผสานระหว่างการปกครองรูปแบบดั้งเดิมของชาวม้ง และการปกครองท้องถิ่นของไทย เมื่อเกิดกรณีพิพาทเช่นการหย่าร้าง การทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย ลักเล็กขโมยน้อย เป็นต้น คณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นกลุ่มที่มีอำนาจชี้ขาดปัญหาและตัดสินปรับตามกรณีพิพาทต่าง ๆ โดยมีผู้อาวุโสในแซ่สกุลต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาในการตัดสินข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเช่นกัน การพิจารณาข้อพิพาทยังคงใช้ระบบจารีตประเพณีของชาวม้งอยู่เช่น การหย่าร้าง ผู้อาวุโส จะถามฝ่ายหญิงว่ายินยอมหย่ากับสามีหรือไม่ ถ้าตกลงก็ถือเป็นอันว่าการหย่าขาดระหว่างสามีภรรยา เสร็จสิ้น และให้แบ่งทรัพย์สินที่ได้มาจากคู่สมรสตามแต่จะตกลงกัน บุตรที่

เกิดระหว่างสามีภรรยา มักจะเป็นฝ่ายหญิงเป็นผู้เลี้ยงดู โดยให้สามีรับรองความเป็นบุตรและช่วยเหลือทางการติดต่อราชการของบุตรในการเข้าศึกษาในโรงเรียน หลังจากนั้นคณะกรรมการหมู่บ้านทำหนังสือบันทึกข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี และให้คู่กรณีลงชื่อตกลงความตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้ตัดสิน โดยมีพยานลงชื่อรับรู้ว่าจำนวน 3-4 คน ผู้อาวุโสที่มาช่วยปรึกษาและพิจารณาตัดสินข้อพิพาทเป็นผู้ที่มีอายุ รู้อิทธิกรรม และมีประสบการณ์ในการตัดสินข้อพิพาทหมู่บ้านเช่น การติดยาเสพติด คณะกรรมการจะลงลายลักษณ์อักษรและมีให้ผู้กระทำผิดกระทำกร้ออีก ถ้ามีการทำผิดเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งของผู้กระทำ ความผิดคนเดิม จะมีมติไล่ออกจากหมู่บ้าน หรือส่งผู้กระทำความผิดให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมายของไทยต่อไป ยกเว้นแต่กรณีที่มีการฆาตกรรมภายในหมู่บ้านเกิดขึ้นจะส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยทันที

ประการที่สี่ กิจกรรมในการปกครองและพัฒนาในหมู่บ้านในปัจจุบันเป็นผลมาจากการสนองนโยบายการพัฒนาและปกครองท้องถิ่นของไทย ทำให้เกิดกลุ่มองค์กรเพื่อการปกครองและพัฒนาต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านขึ้นมากมาย ทั้งที่ในอดีตการปกครองหมู่บ้านของชาวม้งมีค้อยได้ยุ่งเกี่ยวหรือได้รับอิทธิพลจากการปกครองของไทยมากนัก เนื่องด้วยสภาพที่ตั้งอันมีภูมิศาสตร์อยู่ในหุบเขาโดดเดี่ยวแยกไปจากชุมชนเมืองเชียงใหม่มากทำให้การติดต่อกับสังคมภายนอกเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก แต่ปัญหาเสพติดในหมู่บ้านสมัยนั้น ทำให้การปกครองในส่วนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในหมู่บ้านของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 เข้ามาตั้งกองกำลังภายในหมู่บ้านขึ้นกลุ่มแรก ประกอบกับเป็นการป้องกันการคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในปี 2501 ต่อมาทำให้การศึกษาแก่เด็กชาวม้งของตำรวจตระเวนชายแดนจึงเข้ามาเป็นอันดับต่อไปในรูปของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสงเคราะห์ (กุสวย) หรือชื่อในปัจจุบันโรงเรียนกุสวย หลังจากนั้น ปัญหาคอมมิวนิสต์อันเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศไทยสูญสลายไป รูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับหมู่บ้านกุสวยจึงเปลี่ยนแปลงไปในรูปของการให้การพัฒนา และกำหนดกิจกรรมตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อดูแลปกครองพัฒนาหมู่บ้านขึ้นโดยมีเกษตรอำเภอ พัฒนาการ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปกครองดูแลรับผิดชอบหมู่บ้านกุสวยเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ และส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรการพัฒนาในแต่ละฝ่ายขึ้น

การจัดตั้งกลุ่มองค์กรในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปกครองและพัฒนาของประชากรในหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ อำนาจในการปกครองและพัฒนาหมู่บ้านกระจายไปสู่กลุ่มชนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน นอกเหนือจากคณะกรรมการหมู่บ้านที่คุมอำนาจการปกครองส่วนกลางของหมู่บ้าน บุคคลสำคัญในหมู่บ้านเป็นผู้รับหน้าที่ดูแลกิจการฝ่ายต่าง ๆ ที่มาจากการจัดตั้งกลุ่มองค์กร ในขณะที่รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิมของชาวม้งที่ชายชาวม้งทุกคนต้องช่วยทำกิจกรรมนั้น ๆ โดยการระดมกำลังในการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ กิจกรรมขององค์กรพัฒนาในหมู่บ้านส่วนใหญ่ก็เป็นกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์เช่น กิจกรรมที่มีตั้งแต่อดีตของ

ชาวม้ง คือ การดูแลไฟฟ้าที่สิ้นเขารอบหมู่บ้าน ยังคงได้กระทำกันอยู่ และในปัจจุบันกลายเป็นโครงการพื้นที่ดูแลรับผิดชอบของหมู่บ้านภูสอยร่วมกับอุทยานแห่งชาติ อันมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งป้องกันไฟฟ้าในพื้นที่ที่หมู่บ้านภูสอยดูแลรับผิดชอบอยู่ (ดูแผนภาพที่ 9 แผนที่พื้นที่ดูแลรับผิดชอบของหมู่บ้านภูสอยร่วมกับอุทยานแห่งชาติ) ชาวม้งและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้เข้าร่วมผลัดเปลี่ยนเวรยามในช่วงกลางวันเข้าไปดูแลจุดตรวจไฟฟ้าในฤดูแล้ง (มีนาคมถึงพฤษภาคมของทุกปี) โดยการอำนวยความสะดวกและกำหนดจัดเวรยามผลัดเปลี่ยนโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน กิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น โครงการปลูกต้นกล้วยป่า ณ บริเวณต้นน้ำ การสร้างอาคารป้อมยาม อปพร. ในหมู่บ้านเป็นกิจกรรมการพัฒนาที่เข้ามาสนองรับกับการร่วมทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ที่ชาวม้งต้องช่วยทำกิจกรรมกันมาตั้งแต่อดีต

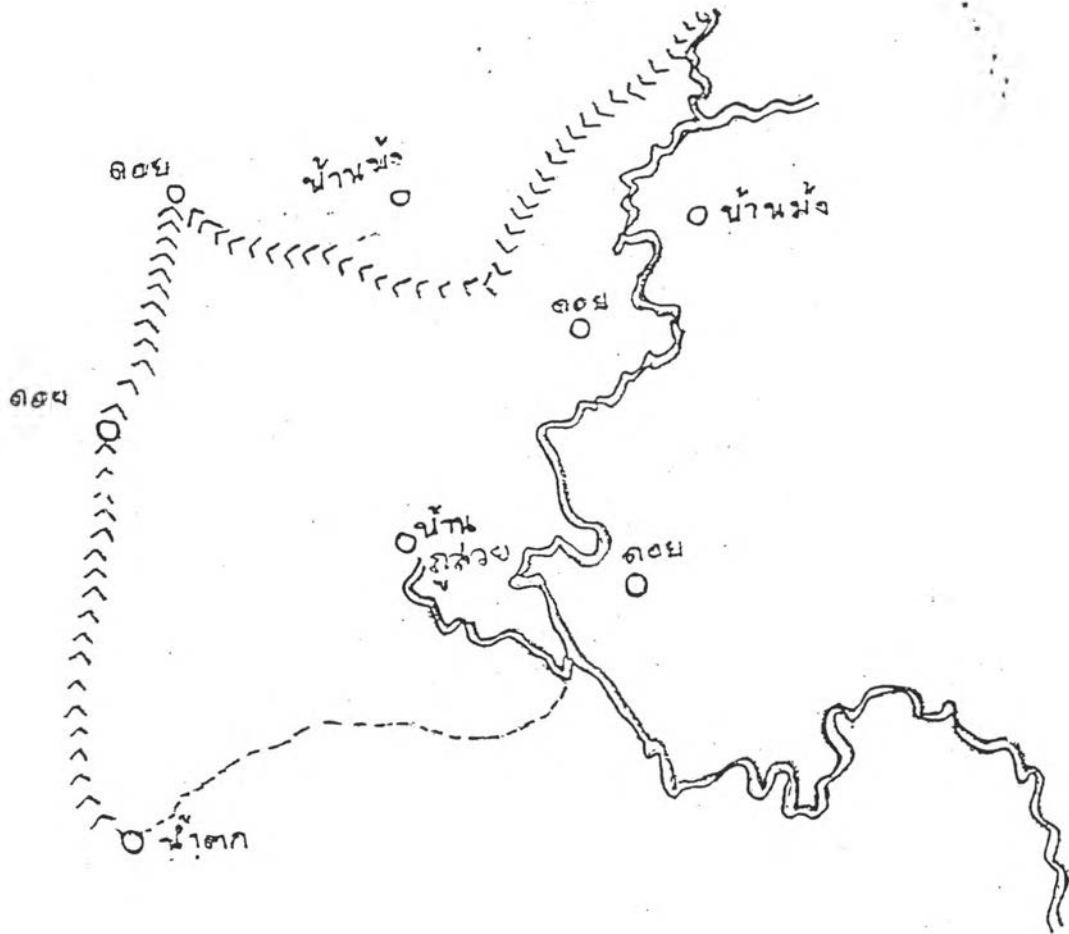
ปัญหาเสพติดประเภทฝิ่น และปัญหาอบายมุขในหมู่บ้านเช่น การเล่นไพ่ของกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านเป็นปัญหาที่คณะกรรมการสนองนโยบายลดการพนันและยาเสพติดของรัฐ การดำเนินการจับกุมผู้ติดยาเสพติดและการพนันโดยกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มอปพร.บ้านภูสอย เป็นกลุ่มที่คอยประสานงานและตรวจตราการกระทำความผิดในหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจภูธรตำบล โดยจัดให้มีโครงการรณรงค์ยาเสพติด เช่น โครงการบำบัดผู้ติดยาเสพติดในหมู่บ้านภูสอยร่วมกับสาธารณสุข อำเภอเมืองเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ พร้อมกันนี้กลุ่มอปพร.ได้ดำเนินการจับกุมผู้ติดยาเสพติดในหมู่บ้านเป็นระยะ ๆ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การนำปัสสาวะของผู้ต้องสงสัยที่ติดยาเสพติดไปตรวจ การบุกเข้าค้นหาเสพติดในบ้านของผู้ต้องสงสัย เป็นต้น

เนื่องจากอิทธิพลทางการปกครองของรัฐ และปัญหาการบุกรุกอุทยาน และความไม่มีระเบียบในร้านค้าและหมู่บ้านที่อุทยานแห่งชาติฯ ได้กล่าวหาหมู่บ้านภูสอย การดำเนินวิธีการจัดระเบียบปกครองประชากรในหมู่บ้าน จึงถูกร่างเป็นข้อบังคับว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นหมู่บ้านภูสอยปี พ.ศ. 2541 ขึ้น โดยคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งข้อเท็จจริงสมัยอดีตปี พ.ศ. 2536 ในชุดคณะกรรมการของนายยอดยศ หวังวัฒนา ผู้ใหญ่บ้านได้วางมาตรการของหมู่บ้านในการพัฒนาไว้แล้ว เพื่อเป็นการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมให้ไว้เป็นสมบัติของส่วนรวมต่อไปคือ

1. ครอบครัวใดไม่ไปร่วมกิจกรรมการพัฒนา คณะกรรมการจะปรับหลังคาเรือนละ 150/วัน
2. ครอบครัวใดที่ไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาไม่ว่าจะพัฒนาหรือทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม คณะกรรมการหมู่บ้านจะไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือทุกกรณี
3. ผู้ที่เข้ามาอาศัยทำการค้าขายในหมู่บ้านทุกคนต้องปฏิบัติตามมาตรการของหมู่บ้านทุกกรณี
4. บุคคลใดเผาป่า ล่าสัตว์ และตัดไม้ทำลายป่า ถ้าจับได้และสืบรู้ว่าเป็นบุคคลนั้น ทางคณะกรรมการหมู่บ้านจะจับส่งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

แผนที่ 9

แผนที่พื้นที่ดูแลรับผิดชอบของหมู่บ้านกุสุยร่วมกับอุทยานแห่งชาติ

สัญลักษณ์	
>>>>	สันเขา
====	ถนน
-----	ถนนทางเดิน, ทางต่าง

5. การพัฒนาหมู่บ้านและแต่ละครั้งมอบให้หัวหน้าเขตเป็นผู้ดูแลควบคุมเขตของตนเองอย่างใกล้ชิดและเป็นผู้ตรวจสอบว่าบุคคลใดในเขตของตนเองฝ่าฝืนมาตรการที่กำหนดไว้ข้างต้น ให้แจ้งต่อคณะกรรมการพิจารณาดำเนินการต่อไป

(หนังสือที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2536)

การตั้งมาตรการในการพัฒนาหมู่บ้านในสมัยนั้นเป็นการร่างกฎข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษร และแจ้งให้แก่ราษฎรหมู่บ้านกุสวัยทุกครัวเรือนให้ถือปฏิบัติตาม รวมทั้งมาตรการเช่นนี้ครอบคลุมไปถึงการปฏิบัติของผู้ที่เข้ามาทำการค้าขายในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นคนภายนอกและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ แต่ยังมีเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมและไม่สามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้มากนัก เนื่องจากขาดการปฏิบัติรักษามาตรการที่แท้จริงจากคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีการอะลุ่มอล่วยกันระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านและราษฎรในหมู่บ้าน คณะกรรมการชุดปัจจุบันโดยมีนายสามภพ แซ่ย่าง เป็นผู้ใหญ่บ้านจึงได้ทำการร่างข้อบังคับว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นหมู่บ้านกุสวัย โดยเพิ่มรายละเอียดข้อบังคับด้านต่าง ๆ จากมาตรการพัฒนาหมู่บ้านในอดีตมากขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ทางด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ การลดอัตราความหนาแน่นของประชากร และการจัดระเบียบและการปฏิบัติของร้านค้า โดยเป็นการควบคุมประชากรให้อยู่และปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน พร้อมกันนี้เป็นการร่างขึ้นจากการเรียกร้องของอุทยานแห่งชาติ ในการจัดระเบียบชุมชน ซึ่งชาวม้งหวังผลในการได้รับการไว้วางใจจากอุทยานฯ ว่าหมู่บ้านมีกฎระเบียบบังคับให้สมาชิกถือปฏิบัติอย่างเรียบร้อยและไม่เป็นภัยต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติฯ อันจะส่งผลให้ได้รับงบประมาณการพัฒนาและมีโครงการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้านมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะไฟฟ้า

กฎข้อบังคับ
ว่าด้วย
การปกครองส่วนท้องถิ่นหมู่บ้านมั่งกุสวย

อาศัยอำนาจตามแผนการและโครงการการจัดการอุทยานแห่งชาติ และการปกครองส่วนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ออกกฎข้อบังคับได้ดังต่อไปนี้

- หมวด 1** ข้อบังคับนี้เรียกว่า “กฎข้อบังคับว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นหมู่บ้านมั่งกุสวย หมู่ที่ X ตำบล อำเภอ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2541”
- หมวด 2** ข้อบังคับนี้ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- หมวด 3** ในข้อบังคับนี้
- “**บุคคลดั้งเดิม**” หมายความว่า บุคคลที่อาศัยอยู่ภายในหมู่บ้านก่อนประกาศให้หมู่บ้านมั่งกุสวยอยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ ในปีพ.ศ. 2524 หรือเป็นบุคคลที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในหมู่บ้านก่อนวันที่ประกาศใช้กฎข้อบังคับนี้
- “**บุคคลภายนอก**” หมายความว่า บุคคลที่เข้ามาอาศัยอยู่ภายในหมู่บ้านเกินกำหนดระยะเวลา 6 เดือน และไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในหมู่บ้าน
- “**หมู่บ้านมั่งกุสวย**” หมายความว่า หมู่บ้านมั่งกุสวย หมู่ที่ X ตำบล อำเภอ จังหวัดเชียงใหม่
- “**คณะกรรมการหมู่บ้าน**” หมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมั่งกุสวย
- “**อุทยานฯ**” หมายความว่า อุทยานแห่งชาติดอย
- “**ที่สาธารณะ**” หมายความว่า สถานที่ที่เป็นสาธารณประโยชน์ และได้อยู่ในความครอบครองเพื่อทำกิจกรรมหรือธุรกิจของบุคคลใด
- “**สัญญาเช่า**” หมายความว่า ผู้เช่าและผู้ให้เช่าทำสัญญาเช่าต่อกันโดยไม่จำกัดว่าเป็นสัญญาลายลักษณ์อักษรหรือเป็นสัญญาปากเปล่า
- “**ผู้เช่า/ซื้อดั้งเดิม**” หมายความว่า บุคคลที่มี/ไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในหมู่บ้านและทำการเช่า/ซื้อบ้านจากบุคคลดั้งเดิมก่อนประกาศใช้ข้อบังคับนี้
- “**ผู้เช่า/ซื้อใหม่**” หมายความว่า บุคคลที่ไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในหมู่บ้านทำการเช่า/ซื้อ บ้านจากบุคคลดั้งเดิมหลังประกาศใช้ข้อบังคับนี้
- “**ครัวเรือน**” หมายความว่า บุคคลที่อาศัยอยู่ในอาคารที่พักเป็นครอบครัวร่วมกัน
- หมวด 4** การบังคับใช้

- ข้อบังคับนี้ใช้สำหรับบุคคลดั้งเดิม, ผู้เช่า/ซื้อดั้งเดิม รวมทั้งบุคคลภายนอก และผู้เช่า/ซื้อใหม่
- หมวด 5** ห้ามมิให้บุคคลภายนอกและผู้เช่า/ซื้อใหม่เข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านเกินระยะเวลา 6 เดือน หรือทำการเช่า/ซื้อร้านค้า/บ้านจากบุคคลดั้งเดิม หากฝ่าฝืนจะทำการดำเนินคดีตามกฎหมายของอุทยานฯ ต่อไป
- หมวด 6** การพัฒนา
- (1) บุคคลดั้งเดิม, ผู้เช่า/ซื้อดั้งเดิม ต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน
- ก. บุคคลดั้งเดิมที่มีทะเบียนบ้านและมีครัวเรือนอยู่ในหมู่บ้าน ต้องส่งตัวแทนมาเข้าร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คน
 - ข. ผู้เช่า/ซื้อดั้งเดิมต้องส่งตัวแทนมาเข้าร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านแต่ละครั้ง อย่างน้อย 1 คน
 - ค. หากบุคคลตามข้อ ก. และ ข. ไม่สามารถส่งตัวแทนเข้าร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านได้ให้ว่าจ้างบุคคลอื่นแทนได้ในอัตราค่าจ้างวานวันละ 150 บาท
 - ง. หากบุคคลตามข้อ ก. และ ข. ไม่ส่งตัวแทนเข้าร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ระวังโทษปรับไม่เกิน 300 บาท และทำบันทึกประวัติไว้
 - จ. หากบุคคลตามข้อ ก. และ ข. ฝ่าฝืนเกิน 3 ครั้งใน 1 ปี คณะกรรมการจะตัดความช่วยเหลือไม่ว่าในกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
- (2) การพัฒนาในแต่ละครั้ง หัวหน้าเขตต้องควบคุมดูแลสมาชิกเขตอย่างใกล้ชิด
- ก. หากสมาชิกเขตเขตใดไม่เข้าร่วมในการพัฒนา หัวหน้าเขตระวังโทษปรับไม่เกิน 300 บาท
 - ข. หากฝ่าฝืนเกิน 3 ครั้ง/ปี ถูกพิจารณาให้ออกจากตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน
- หมวด 7** การประกอบอาชีพ
- (1) ผู้ประกอบอาชีพเกษตรสวนลื่นจี้ ห้ามมิให้ทำการขยายพื้นที่เพาะปลูกโดยเด็ดขาด หากฝ่าฝืนคณะกรรมการหมู่บ้านจะแจ้งให้แก่อุทยานฯ ทราบเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป
- (2) ห้ามวางสินค้าในบริเวณที่สาธารณะ หรือวางสินค้าออกนอกร้านค้าเกิน 1 เมตร หากฝ่าฝืน ระวังโทษปรับไม่เกิน 500 บาท และทำบันทึกประวัติไว้
- ก. หากฝ่าฝืนเกิน 3 ครั้ง คณะกรรมการให้ปิดร้านเป็นเวลา 1 เดือน
 - ข. ผู้ใดฝ่าฝืน และทำให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะหรือผู้สัญจรไปมาได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน ให้เสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้กับผู้เสียหายตาม
- (3) ห้ามมิให้ผู้ขายนำสินค้าเร่ขายในลักษณะที่รบกวนและสร้างความรำคาญให้กับนักท่องเที่ยว และหากมีนักท่องเที่ยวเข้าแจ้งแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการจะทำการว่ากล่าวตักเตือนและทำประวัติ หากยังมีครั้งต่อไป จะห้ามมิให้บุคคลผู้นั้นทำการเร่ขายอีก
- (4) การเช่า/ซื้อ
- ก. ห้ามมิให้บุคคลดั้งเดิมให้เช่า/ซื้อร้านค้า/บ้านแก่บุคคลภายนอกหรือผู้เช่า/ซื้อใหม่โดยเด็ดขาด
 1. หากฝ่าฝืนจะพิจารณาตักเตือน และระวังโทษปรับไม่เกิน 500 บาท

2. บุคคลภายนอกหรือผู้เช่า/ซื้อใหม่ หากฝ่าฝืน คณะกรรมการหมู่บ้านจะแจ้งแก่อุทยานฯ โดยทันทีเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป
- ข. ถ้าสัญญาเช่าระหว่างผู้เช่าดั้งเดิมและผู้ให้เช่าหมดลง ให้แจ้งแก่คณะกรรมการหมู่บ้านโดยทันที ซึ่งคณะกรรมการจะพิจารณาดังต่อไปนี้
 1. ในกรณีที่ผู้เช่าดั้งเดิมเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาอยู่เสมอและไม่เคยกระทบความเสียหายชื่อเสียงให้แก่หมู่บ้าน ให้สามารถต่อสัญญาเช่าได้
 2. ในกรณีที่ผู้เช่าดั้งเดิมไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นจำนวนหลายครั้ง ไม่สามารถให้การต่อสัญญาเช่าได้อีกต่อไป

หมวด 8

ความสงบเรียบร้อย

- (1) ห้ามยิงปืนในยามวิกาลโดยเด็ดขาด ฝ่าฝืนระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท
หากมีความจำเป็นให้แจ้งแก่คณะกรรมการหมู่บ้านทราบทุกครั้ง
- (2) ห้ามส่งเสียงดังเป็นที่รบกวนต่อสมาชิกในหมู่บ้านในเวลาตั้งแต่ 19.00 น. ถึง 05.00 น.
ยกเว้นมีงานพิธีต่าง ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าว หากฝ่าฝืน
 - ก. ครั้งที่ 1 ทำการตักเตือน
 - ข. ครั้งที่ 2 ทำการบันทึกรายชื่อและประวัติ
 - ค. ถูกปรับไม่เกิน 500 บาท
- (3) การเปิด - ปิด เครื่องปั่นไฟ ให้เปิดเครื่องได้ตั้งแต่ 6.00 น. ถึง 22.30 น. หากมีผู้ใดฝ่าฝืน
 - ก. ครั้งที่ 1 ทำการตักเตือน
 - ข. ครั้งที่ 2 ทำการบันทึกรายชื่อและประวัติ
 - ค. ครั้งที่ 3 ถูกปรับไม่เกิน 500 บาท
- (4) หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้น ให้แจ้งแก่คณะกรรมการเพื่อจะได้ทำการพิจารณาแนวทางตัดสินเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย

หมวด 9

ยานพาหนะ

- (1) ห้ามขับขี่ยานพาหนะความเร็วเกิน 10 กม./ชม. ฝ่าฝืนระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท
- (2) บุคคลใดขับขี่ยานพาหนะ อันเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายทั้งร่างกายและทรัพย์สิน บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้แก่ผู้เสียหาย และให้ถือว่าบุคคลนั้นขับขี่ยานพาหนะเกินกำหนดความเร็ว 10 กม./ชม.
- (3) บุคคลใดทำการขับขี่ยานพาหนะเสียงดังเกิน 80 เดซิเบล อันเป็นการรบกวนและสร้างความรำคาญแก่สมาชิกในหมู่บ้าน ระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท
- (4) ห้ามนำยานพาหนะมาจอดหรือฝากไว้ตามที่สาธารณะ ฝ่าฝืนระวางโทษปรับไม่เกิน 400 บาท

หมวด 10

สาธารณสุขและการสุขาภิบาล

- (1) ห้ามทิ้งขยะในที่สาธารณะ ฝ่าฝืนระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท
- (2) บุคคลใดทิ้งขยะหรือน้ำเสียจากการประกอบกิจการการค้าหรือเพื่อการสาธารณูปโภค ลงในลำน้ำหรือทางเดินน้ำภายในหมู่บ้าน หากมีผู้อื่นหรือคณะกรรมการหมู่บ้านพบเห็น ระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท

ข้อบังคับนี้ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีภูมอยเป็นผู้นำการให้เป็นไปตามกฎข้อบังคับ และให้มีอำนาจสั่งการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการถือปฏิบัติและเป็นบรรทัดฐานในการจัดการดูแลให้หมู่บ้านอยู่ในความสงบเรียบร้อย

การสร้างกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษร และการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้านเป็นสิ่งที่ไม่เคยปรากฏมีในสังคมชาวม้งในอดีต แต่ในขณะเดียวกันการสร้างกฎเกณฑ์ชนิดนี้ขึ้นได้อิงกับอำนาจการปกครองท้องถิ่นของไทย พ.ศ.2457 และแผนการและโครงการการจัดการอุทยานแห่งชาติ ในการสร้างความชอบธรรมเกี่ยวกับการร่างกฎระเบียบข้อบังคับนี้ขึ้นมาเพื่อใช้ในการควบคุมประชากรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ นอกจากชาวม้งอาศัยอยู่และทำการค้าขายในหมู่บ้าน การใช้ระเบียบข้อบังคับจึงครอบคลุมไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ทั้งในด้านให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม การจัดระเบียบด้านการประกอบธุรกิจร้านค้า ความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน และสุขาภิบาล ในทางกลับกันการร่างข้อบังคับนี้ได้วางอยู่บนพื้นฐานของอำนาจการปกครองดั้งเดิมของชาวม้งที่สามารถคุมอำนาจการปกครองในหมู่บ้านได้ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรและกลไกของรัฐที่ชาวม้งได้ใช้ในการขึ้นสู่อำนาจการปกครองในระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยอย่างชอบธรรม การตัดสินใจพิจารณา และควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมายหมู่บ้าน จึงขึ้นอยู่กับผู้นำที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

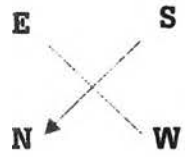
การทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยมีการเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านม้งโดยสมาชิกในหมู่บ้าน และแต่งตั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นหลักการให้สมาชิกชนเผ่าต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานหมู่บ้าน เช่น ในคณะกรรมการหมู่บ้านชุดต่าง ๆ ทั้ง 10 เขตการปกครองในหมู่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะประกอบไปด้วยตัวแทนของชนเผ่าต่าง ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ในแต่ละเขตการปกครองที่มาจากการเลือกตั้งจากราษฎรที่มีสิทธิออกเสียง โดยถือเสียงข้างมากในองค์ประชุมที่มาพร้อมเลือกตั้ง การเข้ามาบริหารงานของชนเผ่าต่าง ๆ นอกเหนือจากชนเผ่าของผู้ใหญ่บ้านที่มีจำนวนสมาชิกในหมู่บ้านมากที่สุดเป็นวิถีทางการปรับตัวทางด้านการปกครองหมู่บ้านของชาวม้ง ซึ่งชาวม้งที่อยู่ในเขตการปกครองของคณะกรรมการแต่ละคนสามารถเสนอการใช้อำนาจและมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางเขตการปกครองที่อาศัยอยู่และนำเสนอต่อที่ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน หลักการบริหารการปกครองเช่นนี้ จึงผิดแผกไปจากการใช้สิทธิของสมาชิกในชนเผ่าผ่านบรรดาผู้อาวุโสในชนเผ่าในลักษณะที่เขตการปกครองทั้งสิบเขตของหมู่บ้านมิได้ถูกแบ่งตามกลุ่มชนเผ่าของชาวม้ง แต่มี

การผสมผสานประชากรในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และได้แบ่งสายตระกูลเดียวกันออกจากกัน ดังแผนภาพที่ 10 แผนที่แสดงเขตการปกครองทั้งสิบเขตของหมู่บ้าน

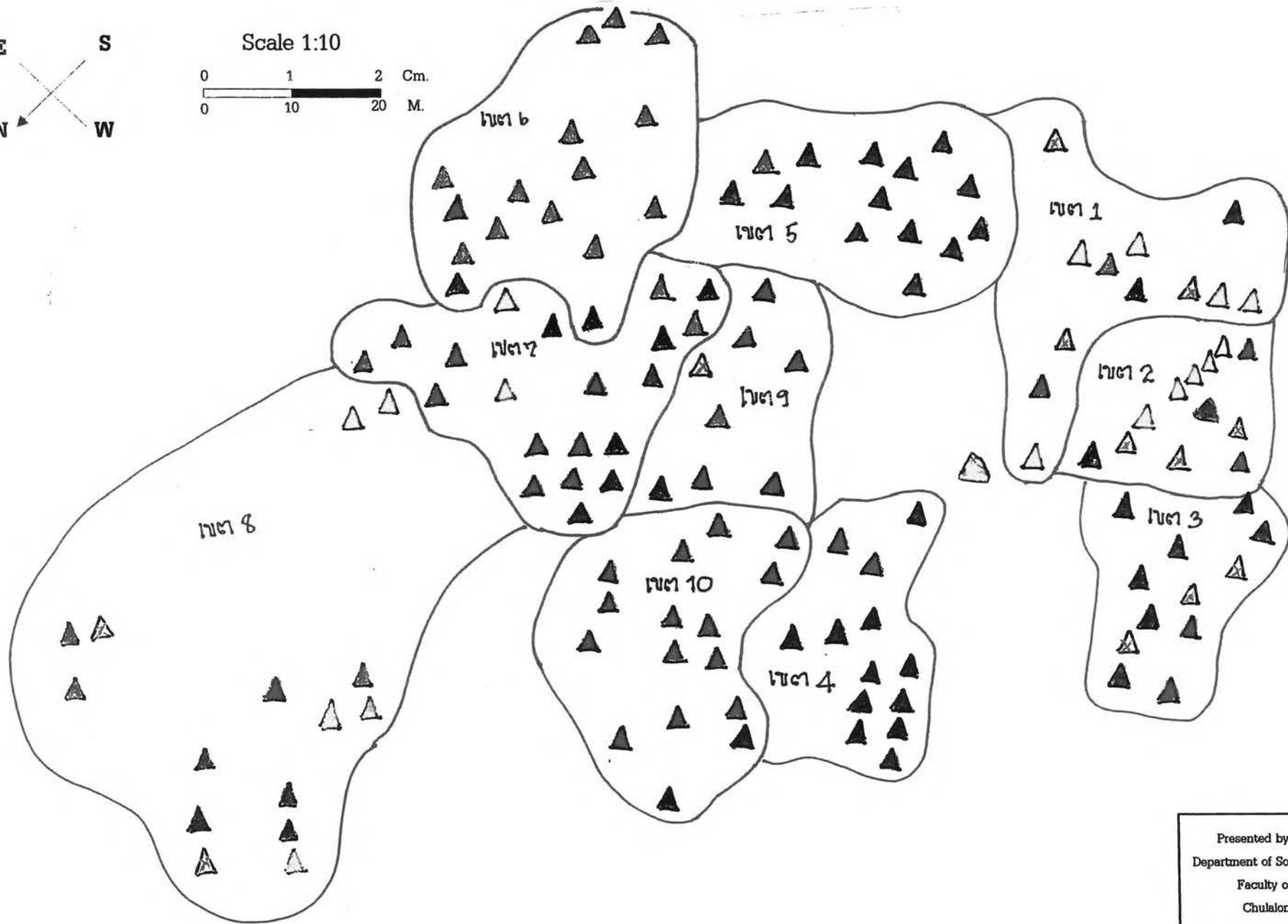
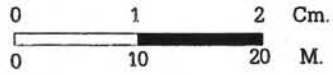
จะเห็นได้ว่า เขตการปกครองหมู่บ้านทั้งสิบเขตมีบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และแซ่สกุลต่าง ๆ ของชาวม้งอยู่รวมกันในเขตการปกครองเดียวกัน แต่มีบางเขตการปกครองที่มีประชากรชาวม้งแซ่สกุลเดียวกันอยู่รวมกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น เขตการปกครองที่ 4, 5, 6 และ 10 โดยมีแซ่สกุลหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอยู่ในเขตการปกครองเดียวกันบ้างเล็กน้อย ดังในเขตการปกครองที่ 4 มีสมาชิกบ้านม้งว่างอยู่ 11 ครัวเรือน อีก 2 ครัวเรือน เป็นบ้านม้งอย่างนามสกุลไทยเฟื่องฟูการค้า เขตการปกครองที่ 5 มีสมาชิกบ้านม้งว่างหวังวัฒนาอยู่ 12 ครัวเรือน อีก 1 ครัวเรือนเป็นบ้านของคนอีสานที่แต่งงานกับผู้หญิงในตระกูลม้งว่างหวังวัฒนา และอีก 1 ครัวเรือนเป็นบ้านของเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ชาวไทยแต่งงานกับผู้หญิงชาวจีนฮ่อ เขตการปกครองที่ 6 มีสมาชิกบ้านม้งลีอยู่ 14 ครัวเรือน มีหนึ่งครัวเรือนเป็นบ้านของม้งอย่างนามสกุลไทยยังมีมงคล หนึ่งครัวเรือนเป็นของม้งว่าง และครัวเรือนสุดท้ายเป็นบ้านของชาวจีนฮ่อนับถือศาสนาอิสลามและเขตการปกครองที่ 10 มีสมาชิกบ้านม้งว่างอยู่ 15 ครัวเรือนในจำนวนนี้ 6 ครัวเรือนเป็นม้งอย่างนามสกุลแสนเกียรติ 2 ครัวเรือนเป็นม้งอย่างนามสกุลเฟื่องฟูการค้า และอีก 5 ครัวเรือนเป็นม้งว่างที่มีได้ใช้นามสกุลไทย นอกจากนี้ยังมีบ้านของชาวจีนฮ่อนับถือศาสนาอิสลามอีก 1 ครัวเรือน และบ้านของม้งว่างที่แต่งงานกับผู้หญิงม้งว่างอีกหนึ่งครัวเรือน อีก 6 เขตการปกครองที่เหลือเป็นเขตการปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และม้งแซ่สกุลต่าง ๆ อาศัยอยู่รวมกันมากมาย

การแบ่งเขตการปกครองในหมู่บ้านแบ่งออกเป็นสิบเขต โดยสมาชิกแต่ละเขตอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของหัวหน้าเขตที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน อีกทั้งสมาชิกในแต่ละเขตจะเสนอความคิดเห็นคัดค้านโดยต้องผ่านทางหัวหน้าเขตของตนเองเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านได้เช่นนี้ ทำให้วิธีการที่สมาชิกชาวม้งในแซ่สกุลต่าง ๆ ใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นผ่านบรรดาผู้อาวุโสและผู้นำในแซ่ตระกูลในอดีตลดความสำคัญลงไปบ้าง เพราะในแต่ละเขตการปกครองมีได้มีเพียงม้งแซ่สกุลเดียวกัน แต่มีม้งแซ่สกุลต่าง ๆ อยู่รวมกัน ในขณะที่ม้งแซ่สกุลเดียวกัน เช่น กลุ่มม้งว่าง ถูกการแบ่งเขตการปกครองของคณะกรรมการแยกกลุ่มม้งว่างให้ออกไปอยู่ตามเขตการปกครองต่าง ๆ ที่รวมกับม้งแซ่สกุลและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ทำให้วิธีการแบ่งเขตการปกครองเช่นเป็นการขัดแย้งกับการใช้สิทธิในการแสดงและเสนอความคิดเห็นผ่านแซ่สกุลของชาวม้งในอดีต ทำให้เขตการปกครองที่มีม้งแซ่สกุลและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ อยู่รวมกันจึงยากแก่การปกครองให้สมาชิกในเขตการปกครองนั้นปฏิบัติหรือร่วมมือในการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านได้ ในการพัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ ปรากฏว่าหัวหน้าเขตที่มีลูกเขตเป็นม้งแซ่สกุลต่าง ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอยู่รวมเขตการปกครองเดียวกันจะไม่สามารถควบคุมดูแลและชักนำ

แผนที่แสดงการแบ่งเขตการปกครองทั้งสิบเขตในหมู่บ้านภูสวาย

Scale 1:10

Presented by MONTRA PONGNIL
Department of Sociology and Anthropology
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
1998

สมาชิกในแซ่สกุลเดียวกันแต่อยู่ต่างเขตการปกครองสามารถมีการรวมกลุ่มภายในแซ่สกุล เพื่อปรึกษาหารือและเสนอการแก้ปัญหาเกี่ยวกับหมู่บ้านได้ในลักษณะข้ามเขตการปกครอง เมื่อใช้การปรึกษาเหล่านี้ผ่านทางกิจกรรมที่มีภายในกลุ่มของตนเองได้ เช่น พิธีกรรม และการสังสรรค์ ดังนั้นในเวลาที่มีการประชุมหมู่บ้าน และมีการถกเถียงปัญหาที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านจะเห็นตัวแทนและบุคคลสำคัญของมั่งแซ่สกุลเดียวกันแต่อยู่ต่างเขตการปกครองเช่น กลุ่มมั่งย่าง เสนอปัญหาเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน

ลักษณะการปกครองแบบแบ่งเขตของคณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าว ทำให้เกิดอุปสรรคในการเกณฑ์ให้สมาชิกในหมู่บ้านเข้าช่วยในการพัฒนาหมู่บ้านในขณะที่สมาชิกที่เป็นชาวมั่งในแซ่สกุลต่าง ๆ ใช้สิทธิเสนอความคิดเห็นปัญหาและการแก้ปัญหาของหมู่บ้านผ่านบรรดาผู้นำและผู้อาวุโสในแซ่สกุลของตนเองแล้วนำมาอภิปรายเข้าสู่ที่ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านชาวบ้านหลายคนต่างตระหนักดีว่า บุคคลต่าง ๆ ที่เสนอวิธีการแก้ไขปัญหานั้นที่ประชุมเป็นไปอย่างมีหลักการฟังดูแล้วสวยหรูและมีความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา แต่ไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตรงตามความมุ่งหวังได้ เพราะสมาชิกในแต่ละเขตมีค้อยเข้าร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหามากนัก เนื่องจากแต่ละเขตการปกครองมีกลุ่มชาติพันธุ์ และแซ่สกุลมั่งต่าง ๆ อยู่รวมกันทำให้ยากต่อการเกณฑ์แรงงานและชักจูงให้สมาชิกในเขตมีส่วนร่วมในการพัฒนา ผลที่ปรากฏออกมาจึงมีแต่ชาวมั่งบางคนกล่าวในทำนองประชดว่า “รู้ได้แต่ยบได้หรือดีแต่อยู่แต่บ่ยะ*”

ในประการสุดท้ายคำนิยามเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมักจะตั้งเป้าประสงค์ให้ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอ่านออกเขียนได้ สามารถติดต่อและต่อรองอำนาจกับหน่วยงานราชการ เพื่อผลประโยชน์ของประชากรในหมู่บ้าน ทำให้ผู้นำชาวมั่งในแซ่สกุลต่าง ๆ ที่สามารถเป็นผู้นำหมู่บ้านในอดีตมีสามารถขึ้นมาอยู่ในฐานะผู้ใหญ่บ้านได้ในปัจจุบัน เพราะขาดความรู้ความสามารถในการพูด เขียน ฟัง อ่าน ภาษาไทย รวมทั้งไม่มีความชำนาญในการติดต่อกับราชการ จึงทำให้ชาวมั่งรุ่นหนุ่มถึงวัยผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถ และมีโอกาสศึกษาถึงขั้นมัธยมทางกศน. เป็นตัวแทนและมีโอกาสได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านได้มากกว่าผู้นำชาวมั่งที่มีอายุมาก ในปัจจุบันผู้นำหมู่บ้านที่มีอายุมากและเป็นผู้อาวุโสต่าง ๆ ถูกลดบทบาททางการปกครองลงให้เหลือแค่เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้านในปัญหาต่าง ๆ และเป็นผู้ไกลเกลี่ยกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ในอีกลักษณะหนึ่งบรรดาผู้อาวุโสดังกล่าวยังมีอำนาจทางการติดต่อกับอำนาจเหนือธรรมชาติตามความเชื่อของมั่งอยู่ เช่น เป็นคนทรง (txiv neeb) ผู้รับทสวดภาษามั่ง (hu plig, khi hluas, kob kis) ผู้รู้ในด้านการจัดการขั้นตอนในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะพบน้อยมากในชาวมั่งรุ่นอายุ 20 - 35 ปี ที่ได้รับการศึกษาของไทย

* พูดได้แต่ทำไม่ได้หรือดีแต่พูดแต่ไม่ทำ

โดยสรุป ชาวหม้งรับรูปแบบการปกครองหมู่บ้านสมัยใหม่ของไทยเข้ามาใช้ เป็นการปกครองภายในหมู่บ้านภูสวาย ค่อนข้างเต็มรูปแบบซึ่งมีค้อยมีความขัดแย้งกับธรรมเนียมการปกครองดั้งเดิมของชาวหม้งมากนัก ในทางกลับกัน ชาวหม้งสามารถใช้ระบบการปกครองหมู่บ้านของไทยเข้ามาจัดระเบียบทางการเมืองภายในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี อำนาจที่เป็นทางการทำให้ชาวหม้งที่เป็นกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ขึ้นอย่างมากมาย การยอมรับค่านิยมการปกครองของไทย เป็นเหตุผลให้ชาวหม้งบางคนเป็นผู้มีตำแหน่งของรัฐหรือองค์กรในระบบกลไกของรัฐที่สมาชิกในหมู่บ้านให้การยอมรับ และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งอิงกับความชอบธรรมในอำนาจรัฐที่ชาวหม้งรับเข้ามา

6.2 การใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและอำนาจในพิธีกรรม

หมู่บ้านภูสวาย เป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเข้าไปมีความสัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ ในสังคมไทยเป็นอย่างสูง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ค่านิยมของสังคม อำนาจรัฐ รวมไปถึงอำนาจเหนือธรรมชาติบางประเภทของสังคมไทย ซึ่งทำให้ชาวหม้งต้องมีกระบวนการในการปรับใช้วัฒนธรรมดั้งเดิม และรับเอาวัฒนธรรมใหม่ของสังคมไทยเข้ามาจัดระเบียบพิธีกรรมในกลุ่มชาวหม้ง เพื่อเป็นผลในการสร้างความชอบธรรม การปกครองหมู่บ้านให้แก่กลุ่มตนเอง

6.2.1 ความสำคัญของพิธีกรรมในกลุ่มชาติพันธุ์หม้งภูสวาย

ศาสนาหม้ง (Hmong Religion)* เป็นศาสนาที่มีผู้อยู่หลายตัวเชื่อว่าเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่ตามที่ต่าง ๆ และมีลักษณะที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อในวัฒนธรรมจีนค่อนข้างมาก โลกของชาวหม้งถูกแบ่งเป็นสองโลกคือโลกของมนุษย์และโลกของวิญญาณ โดยมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างมนุษย์และวิญญาณโดยคนทรง (shaman) ที่ชาวหม้งเรียกว่าเน้ง (neeb) และสวดอ้อนวอนบวงสรวงโดยผู้ทำพิธีกรรม (propitiation the Spirit หรือ priest) ที่ชาวหม้งเรียกว่า กิ่ง (dab) ศาสนาหม้งเป็นที่บรรจูดำเนินต่าง ๆ ตั้งแต่การกำเนิดโลกมนุษย์และโลกวิญญาณ จนถึงเทพเจ้าของชาวหม้งสององค์ที่ควบคุมการเกิดและการตาย ในขณะที่มีเทพเจ้าอีกองค์ที่ควบคุมและดูแลความอุดมสมบูรณ์ในโลกต่าง ๆ (ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความเชื่อในเทพเจ้าทั้งสามองค์ของชาวหม้งยังคงไม่ชัดเจนเป็นที่ถกเถียงและกำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบัน) และมีวิญญาณ (spirits) ลิงอยู่ตามที่ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งชาวหม้งมองไม่เห็นและ

* อ่านรายละเอียดศาสนาหม้งได้ใน Nusst Chindasti . The Religion of the Hmong Njua 1976 และ Nicholas Tapp. "Hmong Religion" *Asian Folklore Studies*, Vol.48 1989:99-94 และ Robert Cooper ed. The Hmong 1995:57-79. และ Paja Thoa. "I am a Shaman" ใน *The Hmong World I*. Eds.by Brenda John & David Strecker. Council on Southeast Asia Studies. Yale Center for International & Area Studies. USA. 1986.p. 164-193.

จับต้องไม่ได้ แต่สามารถให้โชคดีโชคร้ายแก่ชาวม้งได้ มีเพียงคนทรง (neeb) เท่านั้นที่สามารถติดต่อกับและอ่อนน้อมกับวิญญาณ เพราะร่างทรงของคนทรงเป็นที่อาศัยของหัวหน้าวิญญาณ (neeb) และสามารถติดต่อกับอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ได้ ในบ้านของชาวม้งก็เช่นกันจะมีวิญญาณต่าง ๆ สิ่งสถิตย์อยู่มากมายตามจุดสำคัญในบ้าน เช่น ที่ประตูห้องนอน เตาไฟ เสาบ้าน ซึ่งเป็นวิญญาณที่คอยปกป้องและต่อสู้กับวิญญาณภายนอกที่จะทำให้สมาชิกในบ้านเกิดความเจ็บป่วยหรือตาย ในขณะเดียวกันก็เป็นวิญญาณที่คอยรักษาขวัญของสมาชิกภายในบ้าน แต่ในบางกรณีวิญญาณในบ้านอาจจะเป็นสาเหตุให้สมาชิกในบ้านเกิดความเจ็บป่วยได้ถ้าไม่ดูแลเช่นสรวงเมื่อถึงเวลา (dab qhuas) ในขณะที่นอกหมู่บ้านหรือบ้านของชาวม้งเป็นที่ที่มีวิญญาณและอำนาจเหนือธรรมชาติอาศัยอยู่มากมายที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ชาวม้งได้เช่นกัน (dab qus) แต่ชาวม้งก็มีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นตามวาระและโอกาสที่กำหนดหรือจากการทำนายของคนทรงในหมู่บ้านว่าการเจ็บป่วยต่าง ๆ ของสมาชิกในหมู่บ้านมีสาเหตุมาจากการกระทำของวิญญาณประเภทใด ในขณะเดียวกันก็มีวิญญาณอีกประเภทที่เป็นวิญญาณชั่วร้าย (vij sub vij sw) ที่มีรูปร่างคล้ายเหยี่ยวเป็นวิญญาณแห่งอุบัติเหตุอันเป็นที่รวมของไฟและเลือด ซึ่งเป็นศัตรูกับชาวม้ง ซึ่งต้องมีพิธีปิดเป่าและกำจัดไป (lwm tauj, lwm sub) (Nicholas Tapp 1989:59-62 และ Nusit Chindasri 1976:17-28)

การติดต่อกับวิญญาณมีสองทางด้วยกันคือ คนทรง (neeb) (shaman) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อกับวิญญาณเพื่อต่อสู้หรืออ่อนน้อมกับวิญญาณให้รักษาผู้เจ็บป่วย คนทรงจะมีหน้าที่บริการแก่บุคคลทั่วไปที่มาขอคำปรึกษาและให้ทำนายถึงสาเหตุของการเจ็บป่วยสับสน ขวัญหาย หรือการทำมาค้าขายไม่ขึ้นว่าเกิดจากสาเหตุการกระทำของผีตนไหน บุคคลที่เป็นคนทรงเป็นได้ทั้งชายและหญิงบางคนเท่านั้นที่ถูกเลือกจากหัวหน้าวิญญาณให้เป็นร่างทรง ในขณะที่ผู้รับทสวดพิธีในการติดต่อกับวิญญาณต่าง ๆ (dab) (preist) เป็นผู้สวดเพื่อการเรียกขวัญ มัดมือ และติดต่อกับวิญญาณต่าง ๆ เพื่อให้มารับของเซ่น และคุ้มครองให้สมาชิกปลอดภัย dab จะเป็นที่รู้จักของชาวม้งทุกคน เพราะหัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือนมักจะรู้จักการทำพิธีและทำหน้าที่นี้เพื่อสมาชิกในครัวเรือน การทำพิธีของทั้งสองจะเรียกว่า ua neeb และ ua dab ตามลำดับ และมักจะกระทำพร้อมกันในงานพิธีที่จัดขึ้น

พิธีกรรมของชาวม้งมีสองประเภทคือ 1. พิธีเกี่ยวกับวงจรชีวิต เช่น พิธีแต่งงาน (noj tshoob) พิธีศพ (paam tuag) พิธีตั้งชื่อใหม่ (tis npe laus) 2. พิธีเกี่ยวกับสุขภาพเช่น พิธีร้องขวัญผูกข้อมือ (hu plig, khi hluas) พิธีบั้นผีและแก้บน (fev yeem, pauj yeem) เป็นต้น ในขณะที่พิธีต่าง ๆ สามารถแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ของการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมได้ห้าประเภทคือ 1. พิธีกรรมของครัวเรือนในสายตระกูลย่อย เช่น พิธีเลี้ยงผีบ้าน พิธีเลี้ยงผีประตู พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ พิธีเลี้ยงผีเสากลางบ้าน 2. พิธีกรรมรวมสายตระกูลย่อย คือ พิธีปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย (lwm tauj, lwm sub) 3. พิธีของสายตระกูล คือ พิธีศพ (paam tuag) 4. พิธีหมู่บ้านเช่นพิธีปีใหม่ และ 5. พิธีต้อนรับคนต่างหมู่บ้าน (Nusit Chindasri 1976:63-141)

ในพิธีกรรมต่าง ๆ การติดต่อและบวงสรวงกับวิญญาณบรรพบุรุษและอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ให้ชีวิต หน้าที่การงาน และสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือนได้รับการปกป้องและช่วยเหลือจากอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นเป็นประเด็นสำคัญที่จะมักกระทำกันในพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งผู้ติดต่อกับวิญญาณโดยเฉพาะผู้สวด (ua dab-propitiating the spirits) จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่นี้ต่อครัวเรือนของตนเอง หรือกับครัวเรือนอื่นเมื่อได้รับเชิญให้ไปทำหน้าที่

การเซ่นไหว้บวงสรวงวิญญาณบรรพบุรุษจะกระทำโดยหัวหน้าครัวเรือน (dab) โดยทำพิธีอัญเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้ามาในบ้านเพื่อรับอาหารที่หัวหน้าครัวเรือนได้จัดไว้ให้ ซึ่งมักจะเป็นประเภทเนื้อและข้าว และอัญเชิญวิญญาณบรรพบุรุษมาเพื่อปกป้อง และรักษาครอบครัวมิให้ได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุและโรคภัยไข้เจ็บ (ua npua rooj, ua njuj dab) ให้ครอบครัวได้รับผลผลิตและมีกำไรจากการค้าขายมากขึ้น และเป็นการขอบคุณวิญญาณบรรพบุรุษหลังจากทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต และช่วยเหลือให้ครอบครัวมีรายได้จากการขายผลผลิตต่าง ๆ (pauj yeem, noj peb caug, fev yeem)

ในการเรียกขวัญ (hu plig) เป็นการจัดพิธีเพื่อเรียกขวัญมักจะทำเมื่อสมาชิกในครอบครัวเกิดเจ็บป่วยหรือเด็กเกิดใหม่ ชาวเมืองเชื่อว่าในตัวคนเรามีขวัญอยู่และจะตกใจง่ายและหนีออกจากร่างกายไปเมื่อเจ้าของร่างกายเกิดเจ็บป่วยหรือมีเหตุการณ์วิกฤติ หรือตื่นเต้นเสียใจในชีวิต ขวัญที่หนีไปจะมีลักษณะออกไปเมื่อหลับและเร่ร่อนไปเหมือนเด็กจนหลงทาง และหาทางกลับเข้าร่างไม่ได้จึงทำให้เจ้าของขวัญที่หายไปจะมีอาการเจ็บป่วยเลี้ยยกยาก เป็นต้น ลักษณะการสูญเสียขวัญไปเรียกว่า “ขวัญหาย” (poob plig) ซึ่งต้องมีการเรียกขวัญ (hu plig) โดยผู้ทำพิธี (dab) จะเซ่นไหว้กระดาษเงิน (xauv) และนำอาหารมาเซ่นไหว้ให้ขวัญมากินอาหารนี้เสียเพื่อนำขวัญกลับบ้าน (tsev) และกลับคืนสู่ร่างกาย (cev)

การผูกข้อมือ (khi hluas) จะทำเมื่อชาวเมืองต้องเดินทางไกลไปนอกหมู่บ้านหรือกลับจากเดินทางไปทำธุระนอกหมู่บ้านเป็นระยะเวลาาน รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องจากการทำพิธีเรียกขวัญเสร็จสิ้นแล้วก็จะทำพิธีมัดมือเพื่อจับขวัญให้อยู่กับร่างกายไม่ให้หนีไปไหนอีกต่อไป พิธีกรรมเรียกขวัญมัดมือของชาวเมืองมีหลายพิธี ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามกรณีที่ขวัญหนีไปที่คนทรง (neeb) ได้บอกกล่าวแก่สมาชิกในครัวเรือนที่ดูแลคนที่ขวัญหายไป เช่น คนทรงกล่าวว่าขวัญของผู้ป่วยอยู่ที่ป่าและไม่สามารถข้ามลำห้วยกลับมาได้ ก็จะจัดให้มีพิธีกรรมการสร้างสะพานวิญญาณขึ้น ณ แถบป่าโดยทำการสร้างสะพานไม้ข้ามลำห้วยขึ้นเพื่อให้ขวัญข้ามสะพานกลับมาหมู่บ้านได้ เป็นต้น

ชีวิตทางสังคมของชาวเมืองผูกติดกับความเชื่อเรื่องวิญญาณที่อยู่ตามทีต่าง ๆ เช่น วิญญาณบรรพบุรุษ วิญญาณที่สิงตามทีต่าง ๆ ในบ้าน วิญญาณนอกบ้านและในป่า รวมทั้งวิญญาณที่ชั่วร้าย วิญญาณทั้งหมดนี้จะให้ทั้งคุณหรือโทษก็ได้ขึ้นอยู่กับปฏิบัติเช่นไหว้เมื่อถึงคราวที่ต้องทำการเซ่นสรวง วิญญาณบรรพบุรุษหรือเซ่นสรวงผีบ้านหรือมีการเจ็บป่วยและค้าขายไม่ดี โดยมีคนทรง (neeb) และผู้

สวดติดต่อกับวิญญาณ (dab) เป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหาสาเหตุของความเจ็บป่วย และปิดเป่ารักษาให้ความเจ็บป่วยสับสนและท่ามหากินดีขึ้น โดยนำหมูหรือไก่เป็นขวัญที่จะไปแลกเปลี่ยนกับขวัญของผู้ป่วยที่วิญญาณประเภทต่าง ๆ ควบคุมอยู่ คนทรงจึงเป็นเสมือนการแสดงทางจิตวิทยา (psychodrama) (Cooper ed.1995 : 71) อันยิ่งใหญ่และทรงพลังที่ขจัดปิดเป่าให้ความวิตกในจิตใจของชาวม้งหมดไปเมื่อมีวิกฤติเกิดขึ้นในชีวิต

พิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ของชาวม้งในความสัมพันธ์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอิทธิพลต่าง ๆ จากสังคมไทย เป็นเวทีที่แสดงการรวมกลุ่มชาวม้งด้วยกัน โดยมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ การแต่งงาน เพื่อนสนิท เข้ามาร่วมกิจกรรมในพิธีกรรมการรวมกลุ่มภายในชาวม้งด้วยกันเช่นนี้ ได้สร้างองค์การทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการขึ้นเพื่อรักษาอำนาจภายในกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง และเข้าไปมีความชอบธรรมในระบบการเมืองการปกครองที่เป็นทางการภายในหมู่บ้านเหนือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ที่มีจำนวนน้อยกว่าและไม่มีองค์การทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการเหมือนกับกลุ่มชาวม้ง การปรับใช้หน้าที่ของพิธีกรรมในกลุ่มชาวม้ง นัยหนึ่งจึงหมายถึงการแสดงความเป็นชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นในหมู่บ้าน และสามารถให้พิธีกรรมนี้เป็นที่รวมกลุ่มสมาชิกเพื่อสนับสนุนตัวตนของชาวม้งในการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งการปกครองอย่างเป็นทางการในหมู่บ้านได้อีกทางหนึ่ง

ในหมู่บ้านม้งภูสอยนอกจากกลุ่มม้งว่างหว้งวัฒนธรรมที่ไม่มีการทำพิธีกรรม กลุ่มม้งแซ่สกุลต่าง ๆ ยังคงมีการทำพิธีกรรมตามศาสนาของชาวม้ง ในที่นี้จะยกพิธีกรรมบางประเภทเป็นกรณีศึกษาเพื่อแสดงรูปแบบการรวมกลุ่มทางเครือญาติ การปรึกษาปัญหาที่ได้รับผลกระทบ การจัดลำดับอาวุโส รวมทั้งการพยายามใช้พิธีกรรมเป็นเครื่องปลอบขวัญสมาชิกในแซ่สกุลของตนเองได้รับผลกระทบจากอำนาจของราชการ รวมทั้งการรับรู้ในอำนาจของคนไทย/คนเมืองที่อยู่ภายในหมู่บ้านด้วย

- พิธีกรรมผูกข้อมือ (khi hluas) และพิธีกรรมเลี้ยงผี (ua neeb) กับการบรรเทาความเดือดร้อนที่ได้รับจากการกระทำของอำนาจรัฐและการยอมรับเศรษฐกิจทุนนิยมของไทย

ในหัวข้อนี้ นำพิธีกรรมผูกข้อมือและพิธีกรรมเลี้ยงผี ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านมาเป็นกรณีศึกษาโดยมีที่มาในการจัดพิธีกรรมสามประเภทคือ 1). พิธีกรรมผูกข้อมือของหัวหน้าครัวเรือน 1 ครัวเรือน ที่ถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในคดีลักลอบตัดไม้ในเขตป่าอุทยานแห่งชาติ กับ 2). พิธีกรรมผูกข้อมือสองครัวเรือนที่ถูกขายของหัวหน้าครัวเรือนหนึ่งไปทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และอีกครอบครัวหนึ่งเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อฉลองที่บิดาซื้อรถกระบะให้แก่ลูกชายและจัดให้มีการผูกข้อมือและทำวัฏธรรณะที่ซื้อมาใหม่ให้แก่ลูกชาย และ 3). พิธีกรรมเลี้ยงผีที่จัดขึ้นเมื่อผลผลิตจากการเกษตร (ลิ้นจี่) และการค้าขายในหมู่บ้านของครัวเรือนหนึ่งไม่เป็นที่น่าพอใจ จึงจัดพิธีกรรมเลี้ยงผีเพื่อเซ่นไหว้อาหารแก่วิญญาณบรรพบุรุษและให้ช่วยปกป้องคุ้มครองและช่วยให้การประกอบอาชีพเจริญรุ่งเรืองขึ้น

ในกรณีที่หนึ่งเกิดขึ้นที่บ้านของนายเล้งนำ แซ่ลี เมื่อนายเล้งนำ ถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ข้อหาตัดไม้ในป่าอุทยานฯ ทำให้นายเล้งนำ เกิดความตึงเครียดวิตกกังวลสับสนในจิตใจ จึงเข้าไปปรึกษากับคนทรง (neeb) และได้แนะนำว่าให้นายเล้งนำจัดพิธีผูกข้อมือขึ้น เพราะขวัญของนายเล้งนำได้ออกจากร่างกายไปในเวลาที่ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ จึงต้องเรียกและนำขวัญของนายเล้งนำล่าถอยกลับมาอยู่ที่บ้านและตัวเอง จึงสามารถแก้ปัญหาได้ การจัดพิธีกรรมเกิดขึ้นโดยนายเล้งนำฆ่าไก่และประกอบอาหาร ในขณะที่เดียวกันส่งบุตรของตนเองให้ไปเชิญแขกสำคัญที่เป็นคนในแซ่สกุลเดียวกันและเพื่อนสนิทต่างแซ่สกุล เช่น แซ่ย่าง และ แซ่ว่าง (มีกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาเข้าร่วมด้วย) ซึ่งบางคนก็มาทันการฆ่าไก่ บางคนก็มาไม่ทันการฆ่าไก่ ในพิธีกรรมผู้จัดการพิธีกรรม (dab) จะยืนอยู่หลังประตูหน้าของบ้าน ในมือถือไก่หนึ่งตัวและถือไม้เสียบหอย และเริ่มทำพิธีสวดเรียกขวัญของนายเล้งนำให้กลับมาบ้านและเข้าสู่ร่างกายของนายเล้งนำ ไม้เสียบหอยจะเป็นไม้จริงเหลาเป็นรูปโค้งคล้ายเขาวัว และผ่าซีกออกเป็นสองท่อนขนาดพอดีมือ การสวดเรียกขวัญเป็นการหาขวัญของนายเล้งนำและทำการเสียบหอยด้วยไม้เสียบหอยว่า ขวัญของนายเล้งนำอยู่ที่ไหน เมื่อไม้เสียบหอยแสดงลักษณะที่บอกว่าพบขวัญของนายเล้งนำแล้ว ผู้สวดเรียกขวัญจะสวดให้วิญญาณที่จับขวัญของนายเล้งนำปล่อยขวัญนายเล้งนำโดยจะแลกเปลี่ยนกับขวัญของไก่ตัวที่ถืออยู่ในมือ วิญญาณที่ทำการปล่อยขวัญเล้งนำและรับขวัญของไก่ไปแทนจะแสดงโดยผ่านการโยนไม้เสียบหอย จึงเป็นอันเสร็จพิธีเมื่อไก่ถูกฆ่า และนำไปต้มประกอบอาหารรวมกับไก่ตัวอื่น ๆ จำนวนทั้งสิ้น 8 ตัว นายเล้งนำจึงจัดโต๊ะรับประทานอาหาร และเชิญให้แขกที่อยู่ในงานนั่งที่โต๊ะ ทางภรรยาได้แจกจ่ายกับบรรดาแขกที่นั่งโต๊ะให้พื้นเป็นเกลือคล้ายการพื้นด้ายบนโต๊ะพิธีมีขามใส่ข้าวสารและมีไต้หนึ่งใบตั้งอยู่บนข้าวสาร เมื่อทุกคนมาพร้อมที่โต๊ะผู้จัดการพิธีกรรมกล่าวแก่แขกถึงที่มาในการทำพิธีกรรมให้นายเล้งนำ และขอให้แขกอวยพรแก่นายเล้งนำด้วย หลังจากนั้นแต่ละคนจึงนำด้ายไปผูกที่ข้อมือของนายเล้งนำและอวยพรตามลำดับอาวุโสในโต๊ะ และนำเงินของตนเองเสียบไว้ที่ขามข้าวสารที่มีไต้วางข้างบนแล้วแต่จะให้บางคนให้ 100 บาท บางคนให้ 20 บาท, 50 บาท จึงเป็นอันเสร็จพิธี หลังจากนั้นผู้จัดการพิธีกรรมจึงเชิญแขกในโต๊ะรับประทานอาหารและเหล้าเป็นรอบ ๆ จำนวนทั้งสิ้นหกรอบในระหว่างการสังสรรค์หัวข้อสนทนาได้รับการถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์ไปต่าง ๆ นานา โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่นายเล้งนำถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้จับกุม

การถูกอิทธิพลของอำนาจจากราชการเช่น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นอำนาจที่ชาวม้งถูกครอบงำ ซึ่งเป็นอำนาจที่อยู่นอกเหนือความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติของชาวม้งในอดีต การได้รับผลกระทบจากอำนาจดังกล่าวจะปรากฏเมื่อมีความประเพณีที่ขัดต่อกฎหมายที่เป็นอำนาจในการควบคุมของรัฐ จึงทำให้นายเล้งนำเกิดภาวะสับสนและวิตกกังวลในชีวิต เมื่อสูญเสียขวัญโดยการกระทำจากอำนาจรัฐ การเรียกขวัญกลับคืนมาสู่ร่างกายจึงถูกกระทำเพื่อบรรเทาความวิตกกังวล การเชิญกลุ่มญาติพี่น้องและเพื่อนสนิทของนายเล้งนำมาเป็นแขกในพิธีกรรม จึงเป็นการใช้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและเพื่อนสนิทที่มีอยู่ในหมู่บ้านเพื่อหวังผลในทางจิตวิทยาที่ทำให้นายเล้งนำเกิดความมั่นใจว่าตน

เองมีที่พึ่งและมีได้ถูกทอดทิ้งอยู่คนเดียว โดยแสดงผ่านการเรียกขวัญของผู้ทำพิธี (dab) ที่หลังประตูหน้าบ้าน และการผูกข้อมือจากบรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนสนิท เป็นการเรียกและรับขวัญของนายเล้งนำให้กลับมาอยู่ที่บ้านและร่างกายของนายเล้งนำ

ในกรณีที่สองมีรูปแบบการจัดพิธีกรรมผูกข้อมือคล้ายกับกรณีแรก แต่มีสาเหตุจากการกลับมาเยี่ยมครอบครัวของบุตรชายนายเล้งนำไปทำงานอยู่ที่กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพฯ และแต่งงานอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯกับภรรยาชาวไทย นายเล้งนำจึงจัดพิธีกรรมผูกข้อมือเพื่อรับขวัญบุตรชาย และในอีกกรณีหนึ่งที่ครอบครัวของ นายซีหย่ง เฟื่องฟูการค้า จัดพิธีกรรมผูกข้อมือให้บุตรชายและทำขวัญรถกระบะที่ซื้อให้แก่บุตรชายคนนั้นด้วย สัญลักษณ์ที่แสดงในพิธีกรรมที่ผู้ร่วมพิธีรับรู้คือ ความเจริญก้าวหน้าของบุตรชายทั้งทางด้านอาชีพการงาน และการซื้อรถกระบะอันเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมลึ้นจี่ในด้านการใช้เป็นพาหนะในการขนส่งผลผลิตและการเดินทางเข้าไปดูแลสวนลึ้นจี่ ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพและฐานะของครอบครัวถูกแสดงผ่านพิธีกรรมผูกข้อมืออันเป็นค่านิยมทางสังคมสมัยใหม่ที่ชาวม้งแสดงผ่านพิธีกรรมของชาวม้งที่มีอยู่ดั้งเดิมให้ชาวบ้านรับรู้และชื่นชม ในขณะเดียวกันพิธีกรรมผูกข้อมือเป็นการสร้างเครือข่ายในระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติและเป็นจิตวิทยาในการผ่อนคลายความตึงเครียดและความวิตกกังวลทางจิตใจ

กรณีที่สามคือ การจัดพิธีเลี้ยงผี (ua neeb) ของนายจ้างซัว แสนเกียรติ สาเหตุเกิดจากครอบครัวของนายจ้างซัว ประกอบอาชีพค้าขายสินค้าที่ระลึกในหมู่บ้านไม่ดี จึงมาขอคำปรึกษาจากคนทรง (neeb) ซึ่งเป็นภรรยาหลวงของนายย้อหล่า แสนเกียรติ คนทรงจึงบอกสาเหตุการค้าขายที่ไม่ดีว่าเป็นเพราะว่ามีวิญญาณมารบกวน จึงให้จัดพิธีเลี้ยงผีขึ้น เพื่อขับไล่ผีที่คอยรบกวนออกไป โดยทำการฆ่าหมูตัวเล็กสองตัวเช่นให้แก่ผี การติดต่อกับวิญญาณของคนทรงกระทำเหมือนกับพิธีเลี้ยงผีทั่วไปที่แบ่งขั้นตอนในการติดต่อกับโลกวิญญาณ เป็นขั้นตอนต่าง ๆ คือขั้นตอนแรกเป็นการที่คนทรงเข้าสู่โลกของวิญญาณ โดยการช่วยเหลือของหัวหน้าวิญญาณ (neeb) ที่มาเข้าร่างของคนทรง ขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนในการหาวิญญาณของผู้มาขอทำพิธีที่หายไป ขั้นตอนที่สามเป็นขั้นตอนตามล่าและไล่จับวิญญาณ และขั้นตอนที่สี่เป็นขั้นตอนที่กลับโดยขี่ม้า (เก้าอี้ยาวที่คนทรงนั่ง) นำวิญญาณที่จับได้กลับสู่บ้านและขั้นตอนสุดท้ายเป็นขั้นตอนที่ส่งหัวหน้าวิญญาณที่ทำการช่วยเหลือคนทรงในการจับวิญญาณของผู้ป่วยกลับคืนสู่หิ้งผีของคนทรงที่ตั้งข้าง ๆ กับหิ้งผีบรรพบุรุษของบ้านคนทรง หลังจากนั้นคนทรงก็กลับคืนสู่สำนักปกติ (Cooper ed. 1995:69) ระหว่างการทำพิธีของคนทรงหน้าหิ้งผี บรรพบุรุษหมูและไก่จะถูกนำมาฆ่าเช่นไหว้ให้กับวิญญาณที่จับวิญญาณของผู้ป่วยไปเพื่อให้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับวิญญาณของผู้ป่วย โดยจะทำการฆ่าหมูและไก่ที่ด้านหลังของคนทรงที่กำลังเข้าทรงทำพิธีอยู่ โดยการจัดการของสมาชิกในบ้านหรือผู้รู้พิธีกรรม กระดาษเงินจะถูกเผาไปพร้อม ๆ กับการเทไปที่ลำคอของหมูหรือขณะกำลังเชือดคอไก่อยู่ หลังจากนั้นจึงนำหมูไปถอนขนและชำแหละเอาไปประกอบอาหาร จน

เสร็จพิธีทรงจึงเชิญแขกมาร่วมรับประทานอาหารบนโต๊ะพิธี (rooj noj mov) และให้แขกอวยพรให้กับผู้ป่วยที่ค้าขายไม่ดีเป็นรายบุคคลตามลำดับอาวุโส จนเสร็จสิ้นจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน

การจัดพิธีเลี้ยงผีเพื่อปิดเป่าการค้าขายที่ไม่ดี โดยเชื่อว่าเกิดจากวิญญาณของผู้ป่วยถูกจับตัวไป จึงต้องทำการติดต่อกับวิญญาณและแลกเปลี่ยนชีวิตหมูและไก่โดยผ่านการกระทำของคนทรง จึงเป็นทางออกในการลดความวิตกกังวลทางจิตใจที่ผู้ป่วยที่วิตกกังวลในการประกอบอาชีพ รวมทั้งพยายามอ้อนวอนให้วิญญาณภายในบ้านคอยช่วยเหลือให้ครอบครัวของตนเองมีการค้าขายที่ดีขึ้น การร่วมทำพิธีและนั่งรับประทานอาหารเป็นอีกสัญลักษณ์หนึ่งในการรวมความสัมพันธ์ทางเครือญาติและเพื่อนที่แสดงความเห็นใจ และหาทางช่วยเหลือทางการค้าแก่ผู้ป่วยถ้ามีโอกาสช่วย รวมทั้งให้คำอวยพรแก่ผู้ป่วยให้เกิดกำลังใจและมั่นใจว่าการค้าของตนเองจะได้รับการคุ้มครองและดูแลช่วยเหลือจากวิญญาณบรรพบุรุษให้มีการค้าที่ดีขึ้น

โดยสรุป การปรับใช้พิธีกรรมบางประเภท นอกจากที่ใช้พิธีกรรมดั้งเดิมของชาวม้งเพื่อการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เป็นองค์กรทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการและเข้าไปมีอำนาจการปกครองหมู่บ้านสมัยใหม่ได้แล้ว พิธีกรรมบางประเภทข้างต้นเป็นการปรับใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ เข้ามาจัดการกับอิทธิพลต่าง ๆ ของสังคมไทยที่ทำให้ชาวม้งบางคนได้รับความเดือดร้อน จากการกระทำของอิทธิพลภายนอก เช่น การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ความเดือดร้อนในความเป็นอยู่ เมื่อเข้าไปมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจทุนนิยม พิธีกรรมบางประเภทจึงเข้ามาทำหน้าที่ปกป้องขวัญ ลดความวิตกกังวลหรือขัดแย้งทางจิตใจที่ชาวม้งได้รับ ในขณะเดียวกันความสามารถเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจและการเมืองของชาวม้ง พิธีกรรมก็ยังถูกใช้ในการแสดงความสามารถของบุคคลดังกล่าวให้สังคมได้รับรู้ โดยมีเครือญาติสายตระกูลเป็นเครื่องมือในการลดความวิตกกังวล รับรู้ในความสามารถที่บุคคลนั้นได้รับและเข้าไปมีความสัมพันธ์ในบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทย การปรับใช้พิธีกรรมของชาวม้งจึงเป็นการนำพิธีกรรมที่ชาวม้งมีและกระทำอยู่ดั้งเดิม ซึ่งมักจะเป็นการกระทำที่ตอบสนองและแก้ปัญหาการประกอบอาชีพแบบพึ่งตัวเอง (subsistence economy) และการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเจ็บไข้ได้ป่วย การกลับมาจากการเดินทางทำธุระที่หมู่บ้านอื่น พิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวม้งในอดีตเหล่านี้ได้ถูกชาวม้งนำมาปรับใช้ใหม่เมื่อเข้าไปมีความสัมพันธ์กับบริบทของสังคมไทย ไม่ว่าจะได้รับความเดือดร้อนหรือความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ของสังคมไทยในอิทธิพลของเศรษฐกิจทุนในปัจจุบันได้ โดยยังคงรูปแบบพิธีกรรม และวัตถุประสงค์ในการสร้างความอบอุ่น และการลดความกังวลที่ผู้จัดพิธีได้รับจากเครือญาติและเพื่อนสนิทที่มาร่วมพิธีกรรมเช่นเดิม

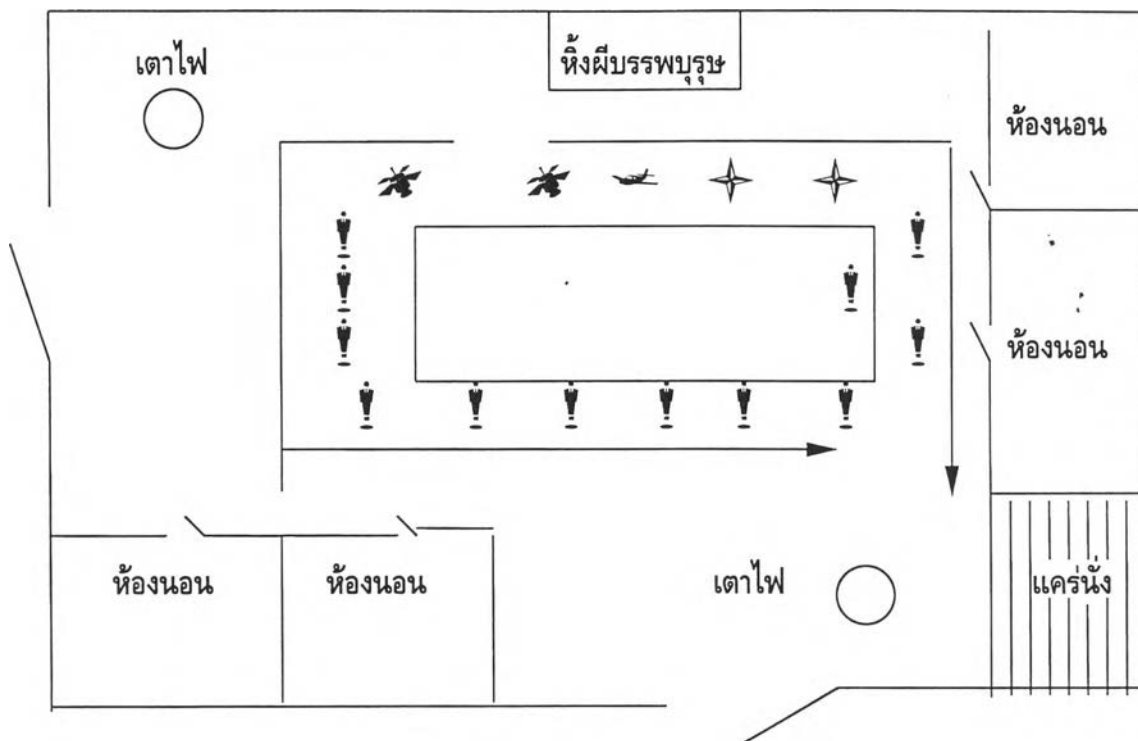
- การจัดลำดับรุ่นอาวุโสในพิธีกรรม

การแสดงการจัดลำดับอาวุโสของชาวม้งปรากฏอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ในพิธีกรรมประเภทต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมารวมทั้งการสังสรรค์นั่งร่วมโต๊ะ (rooj noj mov) หลังจากกระทำพิธีกรรมเสร็จสิ้นลงแล้ว

คนทรง (neeb) และผู้รู้ในการทำพิธีกรรม (dab) เป็นบุคคลสำคัญที่ชาวม้งโดยทั่วไปให้ความเคารพนับถือ และมักจะเป็นกลุ่มผู้อาวุโสที่อยู่ในหมู่บ้าน กล่าวคือเป็นกลุ่มลำดับที่ 2-3 ในหมู่บ้านซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 50-65 ปี ในหมู่บ้านนุสวามีคนทรง (neeb) อยู่ 5 คน แบ่งเป็นชาย 2 คน หญิง 3 คน ส่วนผู้รู้ในการทำพิธีกรรม (dab) นั้นหัวหน้าครัวเรือนมักจะกระทำเป็นแต่มีผู้รู้ในการทำพิธีกรรมที่มีชื่อเสียงและมักจะได้รับเชิญจากเพื่อนบ้านให้ไปช่วยจัดการควบคุมให้พิธีกรรมดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน ถูกต้องนั้นมีอยู่ 10 คน ส่วนใหญ่เป็นม้งอย่างทำคน ม้งสี่สองคน การเชิญและขอคำปรึกษาในการจัดพิธีกรรมจากคนทรง และผู้รู้ของเจ้าของบ้านที่ต้องการจัดพิธีกรรมนั้นจะต้องทำการเคารพ (pe) โดยคุกเข่าและก้มหัวเอานิ้วโป้งและนิ้วชี้ยันพื้นแล้วลุกขึ้นเป็นจำนวนสามครั้ง เพื่อแสดงการคารวะและเชิญให้ผู้อาวุโสทั้งสองประเภทไปช่วยเหลือในการจัดพิธีกรรมที่บ้านของตนเอง เมื่อมีการทำพิธีกรรมเกิดขึ้น สมาชิกผู้ชายภายในบ้าน และเพื่อนสนิทจะทำการเคารพอีกครั้งหนึ่งก่อนเริ่มพิธีกรรมให้คนทรง และผู้รู้ในการจัดพิธีกรรมช่วยทำพิธีกรรม เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวของตน จนเสร็จพิธีกรรมอีกครั้งที่สมาชิกผู้ชายภายในบ้านและเพื่อนสนิทที่มาช่วยงานจะทำความเคารพอีกครั้ง เพื่อแสดงการขอบคุณ หลังจากการทำอาหารที่ได้จากการนำหมูและไก่ไปฆ่าเช่นผีแล้วสมาชิกในบ้านจะเชิญให้แขกสำคัญได้มา คนทรงและผู้รู้ในการจัดพิธีกรรมขึ้นนั่งร่วมโต๊ะสังสรรค์เพื่อกินข้าวร่วมกัน รูปแบบการจัดลำดับอาวุโส และความสำคัญของบุคคลที่นั่งโต๊ะ (rooj noj mov) แสดงดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 11

แผนที่ แสดงตำแหน่งที่นั่งบุคคลตามสถานภาพและลำดับอาวุโส

หมายเหตุ : ลูกศรแสดงจุดเริ่มต้นในการรินเหล้าไปจนถึงผู้ที่มีอายุและอาวุโสน้อยที่สุด ที่มุมล่างขวามือ

การนั่งในโต๊ะพิธีจะมีจำนวนกี่คนก็ได้ขึ้นอยู่กับขนาดความยิ่งใหญ่ของพิธีกรรมและจำนวนแขกที่ผู้ชายในบ้านพิธีไปเชิญมา แต่บุคคลที่นั่งติดฝาผนังใกล้หิ้งผีบรรพบุรุษ (เบอร์ 1,2,3) จะเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิธีกรรมนั้น เช่น คนทรง ผู้รู้ในการจัดการพิธีกรรม หัวหน้าครัวเรือน ในขณะที่บุคคลอื่น ๆ ที่นั่งถัดไป (เบอร์ 4) จะเป็นแขกที่สมาชิกในบ้านเชิญมาร่วมรับประทานอาหารหลังจากทำพิธีกรรมเสร็จ โดยนั่งเรียงตามลำดับอาวุโสไปจนจรดมุมโต๊ะล่างขวามือในภาพ มีผู้ทำหน้าที่คอยบริการเสิร์ฟอาหารและเติมเหล้าอยู่นอกวงสองคน การเติมเหล้าจะเริ่ม ณ จุดผู้จัดการพิธีกรรม ซึ่งจะต้องมีอย่างน้อยสองคนคอยช่วยเหลือกัน จอกเหล้าจะมีอยู่สองใบหรือแล้วแต่พิธีกรรม บางพิธีกรรมจะมีจอกเหล้าอยู่สี่ใบ เช่น พิธีแต่งงาน แต่ถ้าพิธีกรรมปกติเช่นพิธีเลี้ยงผี (ua neeb) พิธีเรียกขวัญผูกข้อมือ (hu plig khi hluas) จะมีจอกเหล้าสองใบ แต่ละใบวางไว้อยู่ข้างหน้าผู้จัดการพิธีกรรมสองคน ซึ่งเป็นผู้เริ่มประกาศการนั่งร่วมรับประทานอาหารและกินเหล้าเป็นพิธี การกินเหล้าเริ่มตั้งแต่ผู้จัดการในพิธี แยกออกไปตามลูกศรจนถึงคนสุดท้ายที่นั่งอยู่ตรงมุมโต๊ะล่างขวามือ จึงเริ่มกินเหล้ารอบใหม่ที่ผู้จัดการพิธีกรรมอีกครั้ง หรืออาจจะกินเหล้าสองจอกที่มาจากทิศทางต่างกันสวนกันไปจนถึงผู้จัดการพิธีกรรมอีกครั้งหนึ่ง จำนวนรอบที่กินแล้วแต่ผู้จัดการพิธีกรรม และหัวหน้าครัวเรือนจะตกลงกัน โดย

ปกติจะกินเหล้าจำนวนรอบเป็นเลขคู่ และมีชื่อระยะกินเหล้าแต่ละรอบเช่น รอบที่หนึ่งเป็นเหล้าประกาศว่าเจ้าของบ้านนี้เชิญมาเป็นแขกเนื่องในโอกาสอะไร รอบที่สองประกาศว่าขอเชิญทุกคนกินเหล้ากินอาหารที่ได้จัดเตรียมมา รอบที่สามขอเชิญแขกอวยพรเจ้าของบ้านและ ผู้เจ็บป่วยในบ้านที่ทำให้มีการจัดพิธีกรรมขึ้น รอบที่สี่เป็นรอบขอบคุณแขกและขอเชิญรับประทานอาหาร จึงเสร็จสิ้นพิธีแยกย้ายกันกลับบ้าน

ผู้ที่ได้รับเชิญให้นั่งที่โต๊ะอาหารร่วมในพิธีกินเหล้าจะเป็นผู้ที่ได้รับเกียรติจากเจ้าของบ้าน และเชื่อว่าเป็นผู้ที่มีอายุดีและคุณวุฒิเป็นที่เคารพนับถือของคนในหมู่บ้าน ดังนั้น การกินเหล้าจึงต้องสามารถควบคุมสติตนเองให้ได้ และกล่าวคำที่ไพเราะสละสลวย พูดจารูเรื่อง ไม่ไว้วางใจ และไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับสมาชิกที่นั่งร่วมโต๊ะด้วยกัน ในขณะที่ธรรมเนียมการกินเหล้าจากบุคคลหนึ่งสู่บุคคลหนึ่งโดยใช้จอกเหล้าเดียวกัน และวนไปตามลูกศรนั้น ผู้ที่กำลังจะกินเหล้าเมื่อถึงรอบของตนเองจะต้องกล่าวกับผู้ที่นั่งถัดไปและกินเหล้าจอกนั้นมาแล้วว่า “ผมจะกินเหล้าไปข้างหน้าแล้วนะ” และกล่าวกับคนที่นั่งอยู่ข้างอีกข้างหนึ่งถัดจากตัวเราไป และจะกินเหล้าจอกนั้นต่อจากเราว่า “ผมจะกินเหล้าให้ท่านนะ” แล้วจึงกินเหล้าจอกนั้น เพื่อแสดงการให้เกียรติและเอาใจใส่ต่อกันและกัน ในหมู่บ้านภูสอยตามหลักการการกินเหล้าเมื่อเหล้าจอกนั้นวนมาถึงตนเองจะต้องกล่าวให้ทุก ๆ คน ที่อยู่โต๊ะได้ฟังแต่การกระทำเช่นนี้มักจะกระทำในผู้อาวุโสที่นั่งอยู่หลังหิ้งผีบรรพบุรุษ บุคคลอื่น ๆ มักจะกล่าวกับคนที่นั่งข้างตนเองเท่านั้น

ขณะนั่งที่โต๊ะของแขกต่าง ๆ นั้น บริเวณรอบบ้านและในบ้านจะพลุกพล่านไปด้วยชาวม้งคนอื่น ๆ ที่มีได้นั่งร่วมโต๊ะแต่จะกินเหล้าเป็นกลุ่มอยู่ภายนอก ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มหนุ่มอายุตั้งแต่ 15-20 ปี หรือเป็นบุตรหลานของแขกที่นั่งอยู่ที่โต๊ะ ในขณะที่หญิงม้งจะเป็นผู้ทำหน้าที่คอยตักอาหารและข้าวคอบบริการให้กับแขกที่นั่งอยู่ที่โต๊ะ และจับกลุ่มพูดคุยสนทนากัน

ชาวม้งที่มีตำแหน่งของราชการในหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะอปพร. เป็นต้น มักจะได้รับเชิญให้ร่วมนั่งในโต๊ะพิธีตามบ้านของชาวม้งแซ่สกุลต่าง ๆ แต่ด้วยเหตุที่กลุ่มชาวม้งที่มีตำแหน่งดังกล่าวจะเป็นคนรุ่นหนุ่มจึงมักจะได้นั่งอยู่ที่นั่งหมายเลข สี่ ในขณะที่ผู้อาวุโสจะนั่งอยู่หน้าหิ้งผีบรรพบุรุษของบ้านนั้น ในทางกลับกันเมื่อมีพิธีกรรมที่บ้านของผู้มีตำแหน่งในหมู่บ้านหรือในบ้านของเพื่อนผู้มีตำแหน่งในหมู่บ้านที่เป็นบุตรของเจ้าบ้าน ผู้มีตำแหน่งในหมู่บ้านมักจะกระทำการคารวะผู้อาวุโสร่วมกับเพื่อนที่เป็นบุตรของเจ้าของบ้านนั้นด้วยเช่นกัน เมื่อถึงเวลาที่ต้องให้สมาชิกผู้ชายที่เป็นบุตรหลานของเจ้าของบ้าน และมีหน้าที่ฆ่าหมู ประกอบอาหาร ข้าแหวะเนื้อ ทำความเคารพและขอเชิญแขกเข้านั่งที่โต๊ะ และขอให้อวยพรให้บ้านนี้อยู่ดีมีสุข

การกระทำดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงสถานภาพทางสังคมของผู้มีตำแหน่งในหมู่บ้าน ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและการนั่งที่โต๊ะรับประทานยังคงมีลำดับอาวุโสที่น้อยกว่าผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ซึ่งยังคงได้รับ

การยึดถือและปฏิบัติเป็นบรรทัดฐานอยู่ เพราะผู้มีตำแหน่งในหมู่บ้านในปัจจุบันเป็นผู้ที่มีอายุน้อย และเป็นบุตรหลานของผู้อาวุโสอยู่ ถึงแม้จะมีฐานะตำแหน่งในการบริหารและปกครองหมู่บ้าน

ในช่วงเวลาของการนั่งร่วมโต๊ะ ปัญหาของหมู่บ้านทั้งที่มีอยู่ภายในและได้รับจากภายนอก มักจะถูกหยิบยกมาเป็นหัวข้อในการสนทนาถึงอยู่เป็นประจำ พิธีในการนั่งร่วมโต๊ะรับประทานอาหาร จึงเป็นเวทีวาทกรรมระหว่างผู้มีตำแหน่งบริหารและปกครองในหมู่บ้านและผู้อาวุโส ผู้อาวุโสมักจะทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำและหาทางแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้บริหารและปกครองหมู่บ้าน ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารและปกครองหมู่บ้านจะเป็นผู้คอยให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แก่ผู้อาวุโสที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และไม่มีความรู้ความสามารถพอในการติดต่อกับราชการ การแก้ปัญหาและหาทางแก้ไขจึงเป็นการร่วมกันคิดแก้ปัญหาในระหว่างสองกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพแตกต่างกันในหมู่บ้าน คือระหว่าง ผู้อาวุโสที่รู้ในพิธีกรรม และเป็นที่นับถือของชาวบ้านกับชาวเมืองที่มีบทบาทตำแหน่งในการปกครองและบริหารภายในหมู่บ้านผ่านเวทีพิธีกรรมที่เกิดขึ้น

การยอมรับของชาวเมืองที่มีตำแหน่งทางการปกครองในหมู่บ้านต่ออำนาจของผู้อาวุโสที่เหนือกว่าในทางวิมุติและประสบการณ์เป็นการยอมรับในอำนาจเหนือธรรมชาติที่ชาวเมืองยังคงเชื่อถืออยู่ ในขณะที่ผู้อาวุโสและผู้จัดพิธีกรรมก็ยอมรับในอำนาจการปกครองของชาวเมืองที่สามารถมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองเมื่อต้องเผชิญกับอิทธิพลในการปกครองของไทยผ่านทางคณะกรรมการหมู่บ้านโดยแสดงออกในการให้เกียรติเชิญมานั่งร่วมในโต๊ะพิธี (rooj noj mov) ร่วมกับผู้อาวุโสด้วยกัน

6.2.2 มั่งหัวก้าวน้ำกับอุดมการณ์และความเชื่อที่เปลี่ยนแปลง

กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาเป็นมั่งกลุ่มเดียวในหมู่บ้านภูสอยที่เปลี่ยนแปลงความเชื่อไปนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งกลุ่มนี้เป็นสายตระกูลที่มีบรรพบุรุษคนเดียวกัน (ดูแผนภูมิเครือญาติกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนา หน้า 17) ในปัจจุบันพิธีกรรมส่วนใหญ่ในวัฒนธรรมชาวเมืองได้ถูกกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาละทิ้ง ยกเลิกไป เช่น พิธีกรรมรักษาความเจ็บป่วยและแก้ไขโชคชะตา (ua neeb, ua dab) พิธีเรียกขวัญและมัดมือ (hu plig, khi hluas) พิธีเลี้ยงผีเสาเรือนกลางบ้านประจำตระกูล (npua dab) , พิธีปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายประจำตระกูล (lwm tauj, lwm sub) พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ (nyuj dab) พิธีบนผี (fev yeem) , พิธีแก้บน (pauj yeem), พิธีเลี้ยงผีประตู (npua rooj) ฯลฯ

การนับถือศาสนาพุทธของกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนา ผ่านมาในเวลาไม่นานประมาณ 15 ปีที่แล้ว สาเหตุเกิดจากการริเริ่มของผู้นำกลุ่มนายแสงยั่ว (ยอดยศ) หวังวัฒนา บุตรชายคนโตของนายบั้งว่าการตายของนายบั้งว่า เมื่อ 30 ปีที่แล้ว ทำให้นายแสงยั่วต้องรับภาระดูแลรับผิดชอบครอบครัวทั้งมารดาและน้อง โดยเป็นหัวหน้าครัวเรือนแทนบิดา จึงทำให้ได้รับความนับถือและเกรงกลัวจากบรรดาญาติพี่น้องของตนเอง นายแสงยั่วได้นำความเชื่อและการปฏิบัติตัวตามหลักศาสนาพุทธเข้ามาเผยแพร่

และให้สมาชิกในตระกูลถือปฏิบัติโดยการแนะนำและเผยแพร่จากพระอาจารย์กระดินและพระอาจารย์ ไวโรจน์ พิไลซาน เจ้าอาวาสสำนักสงฆ์ ในปัจจุบันตามบ้านของกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาจะมีแทนพระพุทธรูปบูชาที่ฝาผนังตรงข้ามกับประตูหน้าบ้าน แทนที่หิ้งบรรพบุรุษ

ในการเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาได้ปฏิเสธความเชื่อทางศาสนาของ ชาวม้ง โดยเฉพาะนายแสงยั่วเป็นผู้ที่พยายามปลุกฝังให้กลุ่มตระกูลของตนเองเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผลสามารถพิสูจน์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ ไม่เชื่อในสิ่งซึ่งมลายเป็นไสยศาสตร์ และภูติผีต่าง ๆ นายแสงยั่วเป็นบุคคลที่ใฝ่หาความรู้สมัยใหม่ตลอดเวลาที่มีระดับการศึกษาถึงขั้นมัธยมปลาย โดยจบการศึกษาจากการศึกษาออกโรงเรียนของโรงเรียนนุสวาย ในอดีตมักจะชอบขึ้นไปสนทนากับพระอาจารย์ไวโรจน์ที่สำนักสงฆ์อยู่เสมอ และขอทานหนังสือทางศาสนาพุทธและความรู้ทางสังคมศาสตร์มาอ่านอยู่เป็นประจำ

ในขณะเดียวกันรูปแบบพิธีกรรมต่าง ๆ ในกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาได้รับเปลี่ยนไปสู่ความเชื่อทางศาสนาพุทธเข้ามาปะปนอยู่ด้วย ทั้งพิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีศพ พิธีรดน้ำดำหัวผู้อาวุโสในวันสงกรานต์ เป็นต้น โดยพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้คือการปฏิบัติตามประเพณีของคนไทย ที่จะนิมนต์พระมาสวดตามวาระโอกาสที่มีการจัดพิธีขึ้นมา ในขณะที่การทำพิธีเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การเรียกขวัญเด็กเล็กให้กลับคืนมา เมื่อเด็กเกิดความเจ็บป่วยเป็นเวลานานหรือเลี้ยงยาก กลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาจะมีการจัดพิธีต่อสะพานเรียกขวัญเด็กให้กลับคืนมาตามวัฒนธรรมของชาวม้งอยู่ (ดูรายละเอียดการทำพิธีได้จาก Nusit Chindasri, The religion of the Hmong Njua 1973:35-39, 109) เป็นต้น

การนำความเชื่อทางศาสนาพุทธเข้ามาของกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาเป็นการนำสัญลักษณ์และอุดมการณ์ทางศาสนาพุทธแทนที่ศาสนาั้งในอดีตที่มีสัญลักษณ์และอำนาจเหนือธรรมชาติที่ชาวม้งนับถือผูกติดอยู่ การทำพิธีกรรมระบบคติวิถีปฏิบัติตามความเชื่อของศาสนาั้งทำให้กลุ่มม้งว่างหวังวัฒนามีความแตกต่างในการนับถือศาสนาจากกลุ่มม้งแซ่สกุลอื่น ๆ ในหมู่บ้านเมื่อพิจารณาถึงจำนวนครัวเรือนและประชากรของกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาจะเห็นได้ว่ามีอยู่ 16 ครัวเรือน 169 คน ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนประชากรและครัวเรือนของม้งกลุ่มแซ่สกุลอื่นเช่น ม้งย่าง ม้งลี ม้งว่าง ซึ่งเป็นม้งแซ่สกุลใหญ่ในหมู่บ้าน (ดูจำนวนประชากรและครัวเรือนของชาวม้งแซ่สกุลต่าง ๆ) ในขณะที่ในอดีตสมัยการตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านนุสวายระยะแรกกลุ่มม้งย่างเป็นกลุ่มสกุลที่มีอำนาจในการปกครองหมู่บ้านโดยมีนายละเป่าเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน มีนายบั้งว่าซึ่งเป็นบิดาของนายแสงยั่วเป็นรองหัวหน้าหมู่บ้าน อำนาจการปกครองในอดีตจึงอยู่ที่กลุ่มม้งย่างเพราะมีจำนวนประชากรครัวเรือนและมีสายสัมพันธ์ทางสายตระกูลมากกว่า (ดูแผนภูมิแสดงเครือญาติกลุ่มม้งย่าง) ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงมานับถือศาสนาพุทธของกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาประจำชาติไทย และมีสถานะที่เหนือกว่าศาสนาั้งตามความเห็นของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ในทางกลับกันการเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธของกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาเป็นการรบบอกถึงการพยายามยกสถานะทางสังคม และศาสนาในกลุ่มตนเองให้มีฐานะเหนือกว่ากลุ่มม้งแซ่สกุลอื่น ๆ ในหมู่บ้าน การแสดงสัญลักษณ์ทางอำนาจทางศาสนาพุทธที่เหนือกว่ากลุ่ม

มั่งแช่สกุลอื่น ๆ ถูกแสดงผ่านการปฏิเสธความเชื่อเก่า ๆ ที่กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาคิดว่างมาย ลิ่น เปลืองเงินทองและเวลา และยอมรับในวิถีคิดของศาสนาพุทธที่เป็นหลักวิทยาศาสตร์มีเหตุผลสามารถ พิสูจน์ได้มากกว่าการเชื่อในโชคกลางและนำชีวิตของตนเองไปยึดถือกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและผี ต่าง ๆ ที่สามารถดลบันดาลและให้ผลดีผลร้ายแก่ชาวมั่งกลุ่มแช่สกุลอื่น ๆ

ทางหน่วยงานของราชการเป็นส่วนหนึ่งที่พยายามปลูกฝังเผยแพร่ให้ชาวมั่งเปลี่ยนมานับถือ ศาสนาพุทธเช่น โครงการพระธรรมจาริก การบวชชวเขาเป็นกระบวนการบูรณาการชนิดหนึ่งของรัฐ ไทย Nicholas Tapp (1985:3-5) กล่าวไว้ในบทความเรื่อง Buddhism and the Hmong : 'A Case Study in Sociological Adjustment' ว่าสถาบันต่าง ๆ ของรัฐเข้าไปดำเนินการพัฒนาชาวเขาเพื่อการ บูรณาการชาติในด้านต่าง ๆ ทั้ง โครงการหลวง การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของตำรวจตระเวน ชายแดน การเปลี่ยนแปลงและอบรมให้ความรู้ในการเพาะปลูกพืชการเกษตรแผนใหม่เป็นการสร้าง ความสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษที่ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยถูกกระทำและเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ในพื้นที่ราบของประเทศไทยโดยมีนโยบายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และพยายามนำศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาหลักของชนกลุ่มใหญ่ในประเทศไทยเข้าไปเผยแพร่ในกลุ่มชาวเขา โดยมีโครงการพระ ธรรมจาริกเป็นเครื่องมือในการนำศาสนาพุทธศาสนาของรัฐเข้าสู่พื้นที่ภูเขาสูง ซึ่งโครงการนี้มีจุดหมาย ในการบูรณาการให้ชาวเขาเป็นคนไทย ในขณะที่การเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธของชาวมั่งเป็นส่วน หนึ่งของการพัฒนาของรัฐ ที่ชาวมั่งจะได้รับด้านต่าง ๆ เช่นการที่บุตรหลานของชาวมั่งได้บวชเรียนใน วัดที่เมืองเชียงใหม่ และมีโอกาสเรียนถึงขั้นอุดมศึกษาโดยทุนขององค์กรศาสนาพุทธและพักที่วัด ใน ขณะที่ค่านิยมพื้นฐานชาวมั่งเห็นว่าการได้รับการศึกษาทั้งการบวชและการเรียนหนังสือในโรงเรียนใน เมืองเชียงใหม่ทำให้พวกเขามีความรู้แตกต่างจากคนไทยเพียงเล็กน้อยและการนับถือศาสนาพุทธเป็นสิ่งที่ ทำให้เขาสามารถเลื่อนชั้นทางสังคมได้อีกชั้นหนึ่ง

การนับถือศาสนาพุทธของกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาจึงเป็นการแสดงถึงการยึดถือในสัญลักษณ์และ อำนาจที่มีเหนือกลุ่มแช่สกุลอื่น ๆ ในหมู่บ้านโดยอิงเข้ากับการนับถือศาสนาเหมือนกับคนส่วนใหญ่ ในประเทศต่อมานายแสงยั่วได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำให้หน่วยงานราชการเข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับนายแสง ยั่วมากยิ่งขึ้น และนำการพัฒนาไปสู่กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาเช่น สนับสนุนในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชาวเขา ขึ้นในกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนา การอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ ในขณะที่ภาพพจน์ของนาย แสงยั่วที่เป็นกลุ่มมั่งที่นับถือศาสนาพุทธและเป็นบุคคลที่ใฝ่หาความรู้ได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่ของ รัฐ จึงทำให้นายแสงยั่วมีความสามารถในการติดต่อราชการได้เหนือกว่ามั่งกลุ่มอื่น ๆ และยอมปฏิบัติ ตามการดำเนินงานและพัฒนาในหมู่บ้านของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

สัญลักษณ์อำนาจของศาสนาพุทธที่มีอยู่ในกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาเป็นลู่วางที่ทำให้กลุ่มมั่งว่างหวัง วัฒนายกฐานะของกลุ่มตัวเองขึ้นเหนือกว่ากลุ่มอื่นด้วยการประกาศตัวเองว่าเป็นมั่งหัวก้าวหน้า ในขณะที่ ที่อำนาจนั้นถูกอิงเข้ากับอำนาจในการติดต่อราชการ ที่หน่วยงานราชการมองว่ากลุ่มมั่งที่นับถือศาสนา

พุทธจะพูดเข้าใจ และง่ายในการนำการพัฒนาของรัฐเข้าสู่หมู่บ้านมากกว่าติดต่อกับกลุ่มมั่งที่ยังถือศาสนาตั้งเดิมอยู่

6.2.3 คนทรงเมือง* : การมีอยู่ของอำนาจของคนไทย/คนเมือง ในหมู่บ้านมั่ง

ปรากฏการณ์ของคนทรงเจ้าที่อยู่ในหมู่บ้านภูสวดยเริ่มขึ้นมาเมื่อ 5-6 ปีที่แล้ว โดยการนำความเชื่อเข้ามาโดยสตรีมั่งคนหนึ่งที่ตั้งงานกับผู้ชายในจังหวัดเชียงใหม่ หลังจากย้ายไปอาศัยอยู่ในเมืองเชียงใหม่พร้อมสามีและเข้ารับชั้น 5 จากคนทรงในจังหวัดเชียงใหม่จนกลายเป็นร่างทรงแล้วจึงได้ขึ้นมาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านภูสวดยพร้อมสามี ประวัติและชีวิตของสตรีชาวเมืองร่างทรงผู้นี้โดยสังเขปมีดังต่อไปนี้

นางเภัสช แสนราชา ก่อนแต่งงานเป็นผู้หญิงชาวเมืองในหมู่บ้านเกิดในแซ่ตระกูลอย่างที่มีได้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับมั่งอย่างกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้าน มารดาของนางเภัสชชื่อนางเยอว อายุ 80 ปี อาศัยตั้งบ้านอยู่ถัดไปหลังสวนน้ำตกภูสวดย บ้านเลขที่ 100 ในอดีตครอบครัวมีฐานะยากจน จนนางเภัสชได้แต่งงานกับผู้ชายจังหวัดเชียงใหม่ชื่อนายสีแก้ว แสนราชา แล้วได้ย้ายไปอาศัยอยู่บ้านของนายสีแก้ว แสนราชา ที่จังหวัดเชียงใหม่จนกระทั่งนางเภัสชชได้ไปรับชั้น 5 จากคนทรงเจ้าที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และได้ย้ายกลับมาอยู่บ้านภูสวดยกับสามีและมารดา บุตรีที่เกิดจากนางเภัสชชกับนายสีแก้วมีหนึ่งคนปัจจุบันแต่งงานกับนายชำนาญดิน เล่าว่า พ่อร้างที่เคยแต่งงานกับหญิงชาวเมืองที่บ้านมั่งแม่สาใหม่ บ้านของนายชำนาญดินตั้งอยู่บริเวณเดียวกับบ้านนางเภัสช นางเภัสชเป็นร่างทรงของกุมารทองและพระยานาคที่นางเภัสชเชื่อว่าสิงสถิตย์อยู่ที่น้ำตกภูสวดย ในปัจจุบันมีรูปปั้นพระยานาคตั้งอยู่ที่สวนน้ำตกภูสวดย อาชีพในหมู่บ้านของนางเภัสชชกับสามีคือ ขับรถกระบะรับซื้อผลไม้ เช่น แดงโม แคนตาลูป ขึ้นมาขายแก่ชาวบ้านที่หมู่บ้าน และเช่าร้านขายสินค้าที่ระลึก เช่น น้ำเต้า หัตถกรรมผ้าเป็นจำนวนหนึ่งร้าน จากโรงเรียนภูสวดย ในราคา 300 บาท/เดือน บริเวณหน้าอาคารเรียนอนุบาล ลักษณะการแต่งกายของนางเภัสชชผิดแผกแตกต่างจากชาวบ้านทั่วไปคือมักจะใส่เสื้อแพรสีแดง/สีขาว และลายเสื้อลายพาดกลอน และลายเกี๋ยงดู คอกลมยาวคลุมถึงเข่ากางเกงแพรคลุมถึงข้อเท้าตามสีของเสื้อ สวมรองเท้าแตะ หรือรองเท้าผ้าใบเงินผมยาวมัดรวบไปข้างหลัง ลักษณะทางกายภาพรูปร่างผอมแหวตามีอำนาจ ความสูงประมาณ 157 เซนติเมตร บุคลิกสุขุมอารมณ์ดี ชอบสนทนากับชาวบ้านอย่างเป็นกันเอง ตัวบ้านของนางเภัสชชเป็นบ้านติดพื้นเทคอนกรีตขัดเรียบในตัวบ้านมีหิ้งบูชาพระพุทธรูป และเทพเจ้าต่าง ๆ มากมาย เช่น พระพินเณศ พระอิศวร พระนารายณ์ ฤาษี ฯลฯ หลังคามุงจาก และมีธง

* คนทรงเมืองในที่นี้เป็นรูปแบบของการทรงเจ้าที่มีอยู่ทั่วไปในประเทศไทย โดยเฉพาะการทรงเจ้าในกรุงเทพมหานคร ที่คนเป็นร่างทรงเป็นที่ประทับร่างของเทพ เทวดาองค์ต่างๆ ที่มีอยู่ในศาสนาฮินดู และพุทธ แต่ที่ให้นิยามว่าคนทรงเมือง เนื่องจากเป็นคนทรงในหมู่บ้านมั่งที่มีการติดต่อสัมพันธ์และไปรับชั้นร่างทรงมาจากคนทรงในจังหวัดเชียงใหม่

สามเหลี่ยมสีแดงและสี่เหลี่ยมวาทรูปตัดไว้ทั้งสี่ด้านของหลังคา แม่ของนางเก๊าส์เป็นคนแก่งผ้าถุง รูปร่างเล็กใส่เสื้อกันหนาวและหมวกไหมพรม ถือไม้เท้าพุงอยู่ตลอดเวลา และมานั่งรอทานอยู่ที่มุมถนนติดกับโรงอาหารของโรงเรียน คอยขอเงินจากนักท่องเที่ยวที่เดินผ่านไปมา กิจกรรมในการทรงเจ้าจะกระทำต่อเมื่อมีชาวบ้านมาขอคำแนะนำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตในบ้านของนางเก๊าส์ อาหารของนางเก๊าส์เป็นอาหารมังสวิรัต มีผู้มารับขันธุ์ 5 จากนางเก๊าส์จำนวน 3 คน เป็นผู้หญิงในหมู่บ้านทั้งหมดประกอบด้วย นางชัว แซ่ว่าง ภรรยาของอาจารย์มานพ ยองโกย ครูโรงเรียน บิดาและมารดาของนางชัวติดยาเสพติดและติดคุกในจังหวัดเชียงใหม่ น้องของนางชัวมี 5 คน สองคนรองมาจากนางชัวเป็นผู้ชายและผู้หญิงไปทำงานที่เชียงใหม่ สามคนสุดท้ายเรียนอยู่ที่โรงเรียนกุสวอย ปัจจุบันน้องชายชองนางชัวสองคนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนได้บวชเรียนอยู่ที่วัดศรีโสดา และวัดในกรุงเทพมหานคร โดยการส่งเสียของอาจารย์มานพ ยองโกย ปัจจุบันนางชัวอาศัยอยู่ที่บ้านพักครูกับอาจารย์มานพพร้อมกับน้องสาวคนสุดท้าย 7 ขวบ ที่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งในโรงเรียน คนที่สองเป็นผู้หญิงชาวเมืองเชียงใหม่ชื่อนางปทุมผัด พานเล็ก เข้ามาค้าขายอยู่ที่กุสวอยและได้แต่งงานกับผู้ชายจากจังหวัดนครสวรรค์ที่มาขายของอยู่กุสวอยเช่นเดียวกันชื่อนายแดง พานเล็ก ปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่กุสวอยกับนางจินดา มีสภาพรชาวมุสลิมอยู่ชานชาที่มาก้าขายอยู่กุสวอยโดยเข้าร้านขายสินค้าจากนายเฉลียว เลาลี คนสุดท้ายเป็นผู้หญิงม้งจังหวัดน่าน อายุ 19 ปี แต่งงานกับนายแสงหม่าย เฟื่องฟูการค้าบุตรชายคนสุดท้ายชองนายเลาม้งซึ่งค้าขายเสื้อผ้าในร้านของสามี ผู้หญิงทั้งสามคนมีร้านค้าอยู่บริเวณเดียวกับนางเก๊าส์และมีการแต่งกายคล้ายกับนางเก๊าส์ แต่มีผิวดำบ้างในบางวันที่หญิงทั้งสามคนจะใส่เสื้อสีขาวสวมกระโปรงม้ง ผู้หญิงทั้งสามคนจะไปสวดมนต์และท่องบทสวดที่บ้านนางเก๊าส์ในคืนเดือนเพ็ญ หรือแล้วแต่โอกาสที่ต้องการไปที่บ้านของนางเก๊าส์ รวมทั้งรับประทานอาหารมังสวิรัตเช่นเดียวกัน

การทำหน้าที่เป็นร่างทรงของนางเก๊าส์เมื่อ 5-6 ปีที่แล้วถูกเพ่งเล็งจากชาวบ้านเกี่ยวกับการทรงเพื่อหาผลประโยชน์ใส่ตัว และพยายามใช้อำนาจในการเป็นคนทรงเรียกเงินจากชาวบ้านที่มาขอความช่วยเหลือ โดยการสะเดาะเคราะห์เป็นจำนวนมาก ในช่วงนั้นจึงไม่ค่อยมีชาวบ้านไปขอความช่วยเหลือเท่าใดนัก จึงได้ย้ายกลับไปอยู่บ้านสามีที่จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากนั้นจึงกลับขึ้นมาที่กุสวอยอีกครั้งหนึ่งเมื่อหนึ่งปีที่ผ่านมา โดยทำอาชีพและหน้าที่ร่างทรงเช่นเดิม

กิจกรรมการทรงที่ใหญ่ที่สุดของนางเก๊าส์คือ การดำหัวศาลหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ปากทางเข้าหมู่บ้านในวันสงกรานต์ของไทยโดยมีกิจกรรมดังนี้

- พิธีบวงสรวงเทพเจ้าและดำหัวศาลหมู่บ้านกุสวอยในวันสงกรานต์

พิธีดำหัวศาลหมู่บ้านจัดขึ้นเนื่องในวันปีใหม่ (สงกรานต์) โดยจะจัดให้มีขึ้นทุกเดือนเมษายนของทุกปีในพ.ศ.2541 พิธีนี้จัดขึ้นในวันที่ 30 เมษายน 2541 เพราะถือว่าเข้าสู่ปีใหม่ของชาวไทย และจะต้องมีพิธีดำหัวศาลหมู่บ้านครั้งหนึ่งที่ปากทางเข้าหมู่บ้านตามแบบประเพณีของคนเมือง

ลักษณะทางกายภาพของศาลหมูบ้าน เป็นลานดินที่ปรับผิวให้เรียบแล้วมีศาลยกพื้นสูง 1 เมตร ขนาดศาล 3x3 เมตรสร้างด้วยไม้จริง ไม้ไม่ขัดตะโปรงเป็นฝาผนังทั้งสี่ด้าน ด้านหน้าทำเป็นช่องทางเข้า หลังคามุงจากภายในศาลยกพื้นโล่งนั่งได้ประมาณ 5-6 คน ซึ่งประวัติความเป็นมาของศาลหมูบ้านนี้นางฉลัชได้ขอร้องไห้ให้นายจ้อซัง (สีบพงษ์) ชาวม้งที่เป็นอาจารย์จบการศึกษาปริญญาโทและสอนอยู่ที่โรงเรียน สร้างให้โดยไปขอการสนับสนุนจากนายยอดยศ หวังวัฒนา ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้น (พ.ศ.2536) บริเวณศาลประดับไว้ด้วยฉัตรกระดาดสีทองสีแดงสีเงิน 9 ชั้น ปักอยู่ตามมุมลานดินทั้งสี่ด้าน หน้าศาลเป็นโต๊ะไม้ประดิษฐ์เอง ต้นกล้วยตั้งไว้กลางโต๊ะมีฉัตรกระดาด 9 ชั้นปักอยู่รอบมุมโต๊ะทั้งสี่ด้าน บนโต๊ะประกอบไปด้วยรูปปั้นพระพิฆเนศ จัดโต๊ะหมู่บูชา รูปเทียน มีพานบายศรี ผลไม้ หัวหมู ขาหมู เหล้าขาว และเสียบไข่ตรวยยอดของเครื่องบายศรี เครื่องเซ่นไหว้ทุกชิ้นถูกปักไปด้วยธูปอย่างละหนึ่งดอก

กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมพิธีมีทั้งชาวไทย ชาวม้งในหมู่บ้านและบุคคลสำคัญต่าง ๆ ในหมู่บ้านเช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการ อบพร. และผู้อาวุโสเป็นต้น ทั้งหมดประมาณ 30-40 คน ผู้ทำพิธีประกอบด้วยนางฉลัช นางปทุมผัด นางซัว และกลุ่มช่างทรงจากอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเพื่อนของนางฉลัช การแต่งกายนุ่งห่มคล้ายพราหมณ์ เสื้อขาว ผู้ชายช่างทรงคนหนึ่งใส่ปะคำ ทั้งแปดคนประกอบด้วยผู้ชายหนึ่งคนผู้หญิงเจ็ดคน นางฉลัชใส่ชุดแพรสีแดงทั้งชุดเพียงคนเดียว

เวลาในการเริ่มพิธีประมาณ 10.00 น. กลุ่มช่างทรงเริ่มทำพิธีบวงสรวงที่หน้าปะรำพิธีโดยมีชาวบ้านที่ชมต่างนั่งและยืนอยู่ริมลานดินและถนนทางเข้าหมู่บ้าน การบวงสรวงเริ่มขึ้นโดยกลุ่มช่างทรงเริ่มบพสวดมนต์ท่องนะโมฯ สามจบแล้วตามด้วย การสวดอัญเชิญเทพดาต่าง ๆ เป็นภาษาไทยดังต่อไปนี้ “ขออัญเชิญเทพวิษณุมาในงานครั้งนี้ เพื่อเป็นที่รับรองของปวงเทพเทวา ขออัญเชิญผู้ที่เจริญด้วยบารมี ตั้งแต่ชั้นดาวดึงส์ทั้งสิบหกห้องหอห้องฟ้า มาเป็นสักขีพยานในงานพิธีนี้ ทั้ง พรหม อิศวร นารายณ์ ท้าวมาตรีมาสวราช ท้าวจตุพรหม ทุกๆ พระองค์ที่มีอยู่ เหล่าอมรินทร์ อินตรา สมเด็จพระแม่อุมาเทวี อรชุน พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระฤๅษี พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรรมนายเวร พระยายมราช ยมบาล ทานท้าว เทวทูต นายทวาร และองค์พระมหากษัตริย์ และเชื้อพระวงศ์ทุกพระองค์ในพระบรมจักรีวงศ์ของไทย มาประทับรับของเซ่นสรวงจากข้าพเจ้าในครั้งนี้ด้วย”

หลังจากการกล่าวอัญเชิญปวงเทพต่าง ๆ เสร็จสิ้น ผู้ช่วยของช่างทรงได้เปิดเพลงเสียงร้องภาษาไทยอินเดีย กับวิทยุที่เปิดเตรียมมาด้วย ซึ่งมีทำนองคึกคักหลังจากนั้นช่างทรงต่าง ๆ ช่วยกันจุดธูปและไปปักไว้ที่อาหารคาวหวานต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในปะรำพิธี ต่อมาจึงท่องนะโมฯ สามจบ และกล่าวสรรเสริญปวงเทพต่าง ๆ และกล่าวถึงรายชื่ออาหารคาวหวานที่นำมาเซ่นไหว้ให้แก่ปวงเทพในครั้งนี้ เมื่อกล่าวเสร็จจึงทำการจุดประทัดที่จัดเตรียมไว้ทั้งสี่ทิศของลานดิน ขณะจุดประทัดกลุ่มช่างทรงต่างสวดมนต์เป็นภาษาที่ไม่สามารถเข้าใจได้ ต่อจากนั้นนางฉลัช ช่างทรงผู้ชายและผู้หญิงอีกสองคนได้เดินขึ้นไปนั่งที่ศาลหมูบ้านและเริ่มสวดคาถา นั่งสมาธิ ลักครู่หนึ่งร่างกายทั้งสี่คนเริ่มสั่นสะท้านโอนไปเอน

มาและสิ้นหน้าไปมาปากท้องบนคาถาอยู่ตลอดเวลา ยกมือขึ้นวาดไปมาในลักษณะการทำมือขององค์อิศวร และพระนารายณ์ หลังจากนั้นร่างทรงทั้งสามลงมายังลานดินหน้าปะรำพิธีและเริ่มท่องบนคาถาที่ฟังไม่รู้ภาษาในเชิงสรรเสริญปวงเทพที่มาประทับอยู่ที่ปะรำพิธีในขณะเดียวกันร่างทรงคนอื่น ๆ ได้ทยอยกันขึ้นมาที่ตัวศาล และท่องบนทำทำทางคล้ายกับกลุ่มร่างทรงชุดแรกที่ขึ้นไป ในขณะที่เทพเพลงอินเดียยังคงส่งเสียงอยู่เรื่อย ๆ ตลอดงาน หลังจากการลงมาจากศาลของร่างทรงทั้งหลายได้แสดงความหมายของการที่เทพต่าง ๆ ได้เข้ามาประทับยังร่างทรงแล้ว ต่อมานางฉัสได้เข้าไปประพรมน้ำมนต์ให้แก่นางชัว และนางปทุมผัด หลังจากนั้นนางปทุมผัดเกิดอาการตัวสั่น หลับตา และพูดแต่คำว่า “โอ นารายณ์ ๆ โอ นารายณ์ ๆ” ซ้ำ ๆ กันและลุกจากที่นั่งไปยังหน้าปะรำพิธีและสวดคาถาเดิมพร้อมทั้งหมดแหวนวงไปมาเป็นวงกลมหลายรอบ บางครั้งก็ทำมือคล้ายการทำมือของพระนารายณ์ ร่างทรงทุกคนในช่วงนี้อยู่รอบปะรำพิธีและกล่าวภาษาที่ฟังไม่เข้าใจไปยังปะรำพิธี แต่คำพูดส่วนใหญ่ที่ฟังเข้าใจได้จะมีคำว่า “ศิวะ นารายณ์ และมหานารายณ์” ต่อมาร่างทรงต่าง ๆ เดินไปตามจังหวะดนตรีอินเดียที่คึกคัก ต่อมาทำนองเพลงเปลี่ยนไปเป็นทำนองเพลง กลุ่มใจไม่มีลึงของอัสนี-วสันต์ โชติกุล และคู่กัดของธงไชย แมคอินไตย์ ร่างทรงที่เด่นในงานพิธีมีนางฉัสและนางปทุมผัดที่บางครั้งหัวเราะ บางครั้งร้องไห้ และเรียกหาจะรับประทานขนมและน้ำหวาน น้ำอัดลมสีแดง นางชัวจะพนมมืออยู่ตลอดเวลาและเดินไปตามจังหวะดนตรี ในระหว่างกลุ่มร่างทรงมีการพูดคุยกันด้วยภาษาที่ฟังไม่เข้าใจและบางครั้งก็พูดภาษาไทย จนท้ายที่สุด นางฉัสเริ่มเดินเข้าไปหากกลุ่มผู้ชมทั่วไปและกล่าวภาษาเมืองแต่เสียงเล็ก ๆ เหมือนเสียงเด็กผู้ชายกับผู้ชม นางฉัสกล่าวว่าในตอนนี้นี้กับกลุ่มผู้ชมว่าตัวเองเป็น “พญานาค” และ “กุมารทอง” มีกลุ่มผู้หญิงคนไทย/คนเมืองในหมู่บ้านบางคนเข้าไปพูดคุยกับนางฉัสโดยให้นางฉัสทำนายชะตา ราศี และดวงของตนเอง นางฉัสก็ตอบกลับไปว่าให้ไปรดน้ำมนต์ ถวายสังฆทาน และสะเดาะเคราะห์ ต่อจากนั้นผู้มาขอคำทำนายต่าง ๆ ได้นำเงินไปใส่ในพานที่จัดไว้ที่ปะรำพิธีตามศรัทธา ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มผู้หญิงชาวไทยและชาวเมือง นางฉัสได้เรียกอดีตผู้ใหญ่บ้าน (นายยอดยศหวังวัฒนา) ว่า “ไอ้หัวล้าน” ในทำนองหยอกล้อชวนคุย แต่นายยอดยศมิได้เข้าไปร่วมสนทนาด้วย

หลังจากที่ให้กลุ่มผู้มาร่วมในพิธีขอคำปรึกษาและหาทางแก้ไขในชีวิตเสร็จ กลุ่มร่างทรงจึงทำพิธีเชิญเทพที่มาประทับร่างทรงกลับไป ร่างทรงทุกคนต่างอ่อนเพลียและนำผ้าชุบน้ำมาลูบตามใบหน้าลำคอและร่างกาย หลังจากนั้นจึงกล่าวคำสรรเสริญปวงเทพและเชิญกลับสวรรค์ไป อาหารคาวหวานในปะรำพิธีถูกยกลงมาเลี้ยงกลุ่มผู้ชมที่อยู่รอบ ๆ จึงเป็นอันเสร็จพิธีบวงสรวง และดำหัวศาลหมู่บ้านประจำปี

- สัญลักษณ์อำนาจของไทยกับการตระหนักรู้และการยอมรับของชาวม้ง

การทรงเจ้าที่มีรูปแบบต่างจากการทรงผีในวัฒนธรรมม้งได้เข้ามาพร้อมกับนางฉัส ผู้เป็นหญิงชาวม้งในหมู่บ้าน ซึ่งแต่งงานกับผู้ชายชาวเชียงใหม่ การกินอยู่กับสามีที่เป็นคนเมืองในด้านจิตวิทยา

เป็นความขัดแย้งทางจิตใจระหว่างรูปแบบพฤติกรรมและค่านิยมที่ต่างกันระหว่างม้งกับเมือง การรับเป็นร่างทรงของเมืองเป็นภาวะหนึ่งในการช่วยระบายความตึงเครียดทางจิตใจของนางภัสซ์ที่ต้องอาศัยและมีปฏิสัมพันธ์กับชีวิตของคนเมือง ในขณะเดียวกันความยากจนของครอบครัวของร่างทรงหญิงม้งผู้นี้เป็นการผลักดันให้เกิดการรับร่างทรงเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิต ในอีกทางหนึ่งเป็นการเข้ามาประกาศสถานภาพการเป็นร่างทรงแบบคนเมืองของตนเองให้ชาวเมืองในหมู่บ้านได้รับรู้ และยอมรับในสถานภาพการเป็นร่างทรงของนางภัสซ์ การเป็นร่างทรงแบบคนเมืองของผู้หญิงม้งเกิดขึ้นมิได้ง่ายดายนัก หากขาดปัจจัยดังกล่าวสนับสนุน และการเป็นคนในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแต่ดั้งเดิมของนางภัสซ์ทำให้ชาวเมืองทั่วไปยอมรับสถานภาพร่างทรงเมืองของผู้หญิงม้งผู้นี้ไม่ยากนัก รวมทั้งยินยอมให้เข้ามาอาศัยและทำกิจกรรมในพิธีทรงเจ้าในหมู่บ้านได้ในฐานะเป็นบุคคลที่เกิดและโตจากหมู่บ้านนี้

การแต่งงานกับชายเมืองเชียงใหม่ และการเป็นร่างทรงคนเมือง นำพาอำนาจเหนือธรรมชาติจากภายนอก โดยเฉพาะอำนาจของเมืองล้านนา ที่อยู่นอกเหนืออำนาจผีต่าง ๆ ของชาวเมืองในหมู่บ้านเข้ามาด้วย โดยแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ของนางภัสซ์ในหมู่บ้าน เช่น การแต่งกาย พิธีกรรมบวงสรวง การรับประทานอาหารมังสวิรัต การนำเอารูปเทพเจ้าต่าง ๆ เช่น พระนารายณ์ พระพิฆเนศ มาบูชาไว้ที่บ้าน การปักธงแดงรูปงูไว้ที่หลังคาบ้านล้วนถูกปลูกฝังให้ชาวเมืองรับรู้ถึงอำนาจเหนือธรรมชาติ และผีต่าง ๆ ที่มีได้มีอยู่ในจักรวาลวิทยาของชาวเมือง แต่เข้ามามีบทบาทส่วนหนึ่งในชุมชนจนสุขแล้ว กิจกรรมการทำพิธีทรงเจ้าเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเมืองและคนไทย/คนเมืองบางคนในหมู่บ้านถือเสมือนเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตให้แก่ชาวบ้านได้ ไม่ว่าจะ เป็นความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว การประกอบธุรกิจไม่เจริญรุ่งเรือง เป็นต้น โดยจะมาขอความช่วยเหลือหลังจากที่ชาวเมืองที่เข้ามาขอความช่วยเหลือจากร่างทรงในวันวัฒนธรรมชาวเมืองแล้วแต่ไม่สามารถปลดเปลื้องความทุกข์ ทางจิตใจและวิกฤตของช่วงชีวิตดังกล่าวให้หมดสิ้นไป

การทำพิธีบวงสรวงเทพต่าง ๆ และการดำหัวในวันปีใหม่ของไทย (วันสงกรานต์) นำเอาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยเข้ามาสู่หมู่บ้าน โดยผ่านทางรูปแบบของศาลเจ้าที่เป็นสถานที่ในการประกอบพิธีประทับร่างทรง การสวดบทภาษาบาลีและกล่าวอัญเชิญเทพทั้งหลายที่ไม่มีอยู่ในวัฒนธรรมชาวเมือง แต่สามารถเข้ามาแทรกอยู่และแบ่งพื้นที่จักรวาลวิทยาในวัฒนธรรมชาวเมืองที่อยู่ในหมู่บ้านและตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ ในขณะที่การสวดอัญเชิญเทพบางองค์ เช่น พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีของไทยมาประทับที่ศาลหมู่บ้านแสดงความหมายกินความกว้างไปถึงสัญลักษณ์ทางอำนาจของประเทศไทยที่เหนือกว่า และชาวเมืองต้องสยบยอมต่ออำนาจดังกล่าว ในฐานะที่ชาวเมืองอาศัยอยู่ในประเทศไทยและอยู่ใต้ร่มโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ที่รวมแผ่นดินให้เป็นปึกแผ่นจนมาถึงทุกวันนี้ได้ การเชิญเทพเพื่อรับของเซ่นไหว้ในวันปีใหม่ของไทยในหมู่บ้านจึงเป็นการกระตุ้นให้ชาวเมืองตระหนักสำนึกไว้ในหนึ่งวันของปีหนึ่งว่า ชาวเมืองมีอำนาจอีกลักษณะหนึ่งของไทยที่เข้ามาครอบงำและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของพวกเขาโดยหลีกเลี่ยงไม่พ้น ซึ่งอำนาจของไทยที่มาจากพระมหากษัตริย์ถูกถ่าย

ทอดถึงอำนาจรัฐ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายลูกและหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ-ปุย ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนหมู่บ้านม้งด้วยเช่นกัน สัญลักษณ์ของ อำนาจรัฐต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งรูปแบบการปกครองหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ การศึกษาของไทย และ กฎหมายต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ชาวม้งต้องตระหนักถึงและประพฤติดิปฏิบัติตัวซึ่งจะขัดต่ออำนาจรัฐมิได้

การตอกย้ำในความมีอยู่ของอำนาจดังกล่าวแสดงผ่านสัญลักษณ์ในการกระทำของร่างทรงที่กำลัง ประกอบพิธีบวงสรวงเทพและดำหัวศาลหมู่บ้านอยู่ ด้วยการการนำธูปไปปักยังเครื่องอาหารคาวหวาน เพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงว่าเทพเสด็จลงมารับเครื่องเช่นต่าง ๆ แล้ว การจุดประทัดแสดงความหมาย ถึงการเสด็จลงมาที่ศาลหมู่บ้านของเทพองค์ต่าง ๆ แล้ว และอีกนัยหนึ่งเป็นการประกาศให้ชาวบ้านใน หมู่บ้านที่ได้ยินเสียงประทัดทราบว่าที่ศาลหมู่บ้านมีการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงเทพ และดำหัวศาล หมู่บ้านอยู่ การขึ้นไปนั่งบนศาลหมู่บ้านแสดงให้เห็นว่าเทพองค์ต่าง ๆ ได้เสด็จมาประทับเข้าร่างทรง แล้ว โดยมีการแสดงอาการอันไม่ปกติธรรมดาของร่างทรงเช่นการสั่นหัวสั่นร่างโอนไปเอนมา ทำมือ ประกอบท่าทางที่คล้ายเทพที่เข้ามาประทับร่างกล่าวภาษาที่ฟังไม่เข้าใจจึงเป็นสัญลักษณ์ในการเปลี่ยน ผ่านจากร่างของบุคคลธรรมดากลายเป็นร่างของเทพที่ประทับอยู่ในตัวของร่างทรง ในขณะที่บรรยากาศ ในงานพิธีมีการเปิดเพลงอินเดียเร่ไร้อารมณ์ร่างทรงและกลุ่มผู้ชมให้มีอารมณ์คล้อยตามและเห็นจริงว่า เทพได้มาอยู่ที่ศาลหมู่บ้านในรูปของการประทับที่ร่างทรง ร่างทรงจึงเสมือนหนึ่งเป็นช่องทางในการติดต่อ สื่อสารกันระหว่างเทพองค์ต่าง ๆ กับกลุ่มผู้ชมที่มีสามารถติดต่อกับเทพเจ้าด้วยตนเองโดยตรงได้ การ กระทำของร่างทรงที่มีเทพองค์ต่าง ๆ มาประทับได้แสดงลักษณะของการกระทำที่ไม่ปกติธรรมดาเช่น กล่าวภาษาที่ฟังไม่เข้าใจซึ่งถือเสมือนหนึ่งเป็นภาษาที่ร่างทรงใช้ติดต่อกับเทพ การเดินอย่างไม่รู้เหน็ด เหนื่อย การหัวเราะและร้องไห้สลับกันไป การร้องขอขนมและน้ำดื่มคล้าย ๆ กริยาของเด็กโดยไม้อาย ใครเป็นกริยาที่ผิดแปลกและไม่มีอยู่ในร่างทรงคนนั้น ๆ หลังจากที่เทพได้ออกจากการประทับแล้ว

นางเกสซซึ่งมีทรงเป็น “พญานาค” และ “กุมารทอง” และทรงอื่น ๆ ที่สลับสับเปลี่ยนกันเข้ามา ประทับที่ร่างทรงของนางเกสซมีบทบาททางความสัมพันธ์ที่เชื่อมระหว่างเทพองค์ต่าง ๆ ที่ประทับร่างกับ กลุ่มผู้ชมมากกว่าร่างทรงคนอื่น ๆ ในขณะที่นางเกสซได้เดินเข้าไปทักทายกลุ่มผู้ชมทั้งคนไทย/คนเมือง และชาวม้ง กล่าวกันว่า “กุมารทอง” กำลังประทับร่างทรงอยู่โดยแสดงการพูดภาษาคำเมือง และมีเสียง แหลมเล็กคล้ายเสียงเด็กโดยทำการพูดคุยสนทนาหยอกล้อกับกลุ่มผู้ชมและให้คำแนะนำทำนายชีวิตแก่ ผู้เข้ามาขอคำปรึกษา ในขณะที่เดียวกันร่างทรง “กุมารทอง” ได้พูดจาหยอกล้อนายยอดยศ หวังวัฒนา อดีตผู้ใหญ่บ้านว่า “ไอ้หัวล้าน” ได้แสดงลักษณะในการมีอำนาจของเทพที่ประทับร่างทรงที่เหนือกว่า อำนาจของผู้ใหญ่บ้าน ที่สามารถเล่นหัวและหยอกล้ออดีตผู้ใหญ่บ้านได้ ในขณะที่กลุ่มผู้ชมคนอื่น ๆ ให้ความเคารพและเกรงกลัวต่อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของนายยอดยศ

ในขณะที่รูปแบบการประพรมน้ำมันตังไปยั้งนางชัวและนางปทุมผัด ซึ่งเป็นสาวกของนางเกสซจน ทำให้เกิดอาการตัวสั่นร่างโยกไหวไปมา แล้วแสดงกริยาอันไม่ปกติลุกขึ้นเต้นและท่องบนคำว่า

“นารายณ์” จึงเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการพยายามถ่ายทอดอำนาจเหนือธรรมชาติที่ร่างทรงมีอยู่ เข้าไปเปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อดั้งเดิมของชาวม้ง และสร้างระบบความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติของคนเมืองเข้าไปในบุคคลทั้งสอง การกระทำเช่นจึงเป็นสิ่งที่ยิ่งตอกย้ำความมีอยู่ของอำนาจเหนือธรรมชาติในวัฒนธรรมของคนไทย/คนเมือง ที่สามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลซึ่งเป็นม้งและเคยเชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติตามวัฒนธรรมม้งในอดีตได้ โดยมีกลุ่มผู้ชมรับรู้อยู่

ถึงแม้ว่าจะมีกลุ่มผู้ชมเพียง 30-40 คน ซึ่งนับว่าน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในหมู่บ้าน แต่เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า การทำพิธีบวงสรวงและดำหัวศาลหมูบ้านของคณะร่างทรงจากในเมืองนำโดยนางเก๊สซันนั้นมีบทบาทในการสร้างภาวะการมีอยู่ของอำนาจเหนือธรรมชาติที่นอกเหนือบริบททางจักรวาลวิทยาของชาวม้งที่มีอยู่ในหมู่บ้านได้ส่วนหนึ่ง ให้ชุมชนนี้ได้สำนึกและตระหนักรู้ถึงความมีอยู่ในอำนาจดังกล่าวผ่านทางพิธีกรรม ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อระบบคิดและวิถีชีวิตของชาวม้งที่จะได้รับผลกระทบด้วยหากไม่คิดคำนึงถึง กลุ่มบุคคลสำคัญต่าง ๆ ในหมู่บ้านเช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน อดีตผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้อาวุโสถึงแม้จะให้เหตุผลในการมาร่วมในพิธีครั้งนี้ว่า เป็นการเข้าร่วมโดยหน้าที่ที่ต้องกระทำและดูแลกิจกรรมที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านให้มีความเรียบร้อยแต่ปฏิเสธมิได้ในการรับรู้ภาวะอำนาจจากภายนอกที่แสดงออกในพิธีกรรมดังกล่าวที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของกลุ่มบุคคลสำคัญที่มาร่วมพิธีนั้นเช่นกันอย่างน้อยที่สุดคือการยอมรับความมีอยู่ของกลุ่มร่างทรงและผู้เชื่อเช่น คนไทย/คนเมือง ที่อาศัยอยู่ร่วมกับชาวม้งในหมู่บ้านในขณะที่ไม่สามารถเอาผิดกับบุคคลประเภทนี้ได้เนื่องจากมิได้มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายหรือเป็นผลเสียต่อหมู่บ้าน

สัญลักษณ์ของอำนาจเหนือธรรมชาติชนิดนี้ได้ถูกแสดงผ่านพิธีกรรมอันเกี่ยวเนื่องและครอบคลุมถึงพิธีกรรมระดับชุมชนหมู่บ้านโดยใช้ศาลหมูบ้านเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งทวิช จตุวร พฤษ (2541:193) กล่าวถึงพิธีกรรมระดับชุมชนว่ามักจะเป็นกิจกรรมร่วมของชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ และมักจะเกิดขึ้นตามปีปฏิทินที่กำหนดเวลาที่แน่นอน พิธีกรรมว่าด้วยความเป็นชุมชนและความอุดมสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ จึงเป็นปฏิบัติการของชุมชนที่บ่งบอกสำนึกถึงประวัติศาสตร์หรือการมีความทรงจำร่วมกัน เป็นการสร้างสรรค์วาทกรรมว่าด้วยอำนาจ ศักดิ์ศรี และวิถีคิดเกี่ยวกับการจัดองค์กรทางสังคม และเป็นสื่อสะท้อนถึงศักยภาพในการเข้าถึงและควบคุมทรัพยากร แต่ในพิธีกรรมระดับชุมชนของหมู่บ้านม้งมีลักษณะและคำนิยามที่ผิดแผกแตกต่างออกไปจากคำนิยามพิธีกรรมระดับชุมชนของทวิชอยู่บ้าง ตรงที่พิธีบวงสรวงเทพและดำหัวศาลหมูบ้านเป็นพิธีที่มีผู้จัดเป็นคนม้งที่มีร่างทรงแบบเมือง ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในชุมชนหมู่บ้านม้งภูสอย การกระทำพิธีกรรมดังกล่าว จึงเป็นการกระทำตามแบบของคนไทย/คนเมืองในหมู่บ้านที่ใช้ศาลหมูบ้านเป็นเวทีในการแสดงพิธีกรรม โดยพยายามบ่งบอกและตอกย้ำถึงอำนาจของคนเมืองที่เหนือกว่าและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านม้งด้วยอีกกลุ่มหนึ่ง แต่ถูกอำนาจการปกครองหมู่บ้านที่ครอบครองอยู่ชาวม้งเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย/คนเมืองในหมู่บ้าน การแสดงพิธีกรรมลักษณะนี้ จึงเป็นการพยายามเรียกร้องให้ชาวม้งตระหนักในอำนาจ

และวัฒนธรรมหลักของประเทศไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ รวมทั้งคนไทย/คนเมืองที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านภูสวयीก็มีส่วนร่วมในอำนาจนั้นด้วยเช่นกัน ในทางกลับกันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งชุดใหม่ที่ได้อพยพมาอยู่ในประเทศไทย และมีลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากคนไทยทั่วไป ซึ่งต้องเคารพและยอมรับอำนาจของไทย/เมือง ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่กลุ่มชาวม้งได้อพยพจากประเทศจีนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน โดยผ่านการแสดงพิธีกรรมของกลุ่มคนไทย/คนเมืองในเวทีระดับหมู่บ้าน การแสดงพิธีกรรมระดับชุมชนโดยคนไทย/คนเมือง เช่นนี้จึงเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่คนไทย/คนเมืองในหมู่บ้านแสดงอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ที่คนไทย/คนเมืองเชื่อถือให้ปรากฏและมีอิทธิพลอยู่ในหมู่บ้านด้วยเช่นกัน

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนทรงเมืองโดยเฉพาะนางเฒ่าซึ่งมีกับสมาชิกในหมู่บ้านนอกจากพิธีกรรม โดยมากคือการให้คำปรึกษาและทำนายโชคชะตาให้แก่ชาวบ้านที่มาขอความช่วยเหลือในขณะที่ยังมีชีวิตตามปกติของนางเฒ่าซึ่งเป็นการขายสินค้าและสนทนากับบุคคลอื่นอย่างปกติ และเป็นกันเองกับชาวบ้านทั่วไป ปรากฏการณ์ที่แสดงอิทธิพลของอำนาจทรงของนางเฒ่าซึ่งให้ชาวม้งต่างตระหนักรู้ เมื่อนายจ้อซึ่งบุตรคนเล็กของนายละเป่า แสนเกียรติ และเป็นอาจารย์สอนอยู่ในโรงเรียนภูสวयी ซึ่งจบปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้บันทึกนางเฒ่าไว้ว่าถ้าชายที่ดินที่มีอยู่ในเมืองเชียงใหม่ได้ จะทำการสร้างตำหนักพญานาค ณ หน้าบ้านของนางเฒ่า หลังจากนั้นนายจ้อซึ่งก็สามารถขายที่ดินได้ในราคา 300,000 บาท จึงทำการสร้างตำหนักไว้หน้าบ้านนางเฒ่าในราคาสามหมื่นบาท โดยก่ออิฐบล็อก เทพื้นคอนกรีต หลังคาสังกะสี โดยมีญาติพี่น้องมาช่วยกันสร้างให้ ชาวกรขายที่ดินของนายจ้อซึ่งได้โดยไปบ่นไว้กับนางเฒ่าแพร่สะพัดและเป็นที่ยกย่องกันในหมู่ชาวม้งและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในหมู่บ้านว่านางเฒ่าสามารถบันดาลโชคให้กับคนที่ไปบ่นไว้จริง

แต่ในอีกด้านหนึ่งมีชาวม้งบางคนที่ไม่พอใจกับพฤติกรรมของนางเฒ่า คือ นายแสงหม่าย เพื่องฟูการค้า บุตรชายนายเลม้ง ซึ่งมีภรรยาชาวม้งอายุ 19 ปี ที่ได้ไปรับขันธุ์ และร่วมสวดมนต์ในตอนกลางคืนที่บ้านนางเฒ่าและต้องถือศีล โดยรับประทานแต่อาหารมังสวิรัต ห้ามน้ำให้มีเพศสัมพันธ์ ในช่วงการบวชชีพราหมณ์ได้นำความไม่พอใจมาสู่ นายแสงหม่าย ในขณะที่ภรรยา นายแสงหม่ายเองก็มักจะเอือมระอา กับนายแสงหม่ายที่เที่ยวและกินเหล้ากับเพื่อนฝูงมากจนไม่ค่อยช่วยดูแลร้านค้าที่ภรรยาของนายแสงหม่ายทำการค้าขายอยู่ ในวันหนึ่งลูกชายอายุ 3 ปีของนายแสงหม่ายที่อยู่ในร้านค้ากับมารดา ได้จุดไฟเล่นจนไฟไหม้ร้านค้าบางส่วน แต่พี่ชาย นายแสงหม่ายที่ค้าขายอยู่ร้านด้านข้างเห็นและรีบดับไฟได้ทัน จึงทำให้ภรรยา นายแสงหม่ายไม่พอใจสามีที่ไม่ช่วยดูแลลูกจึงตามหาสามีและพบว่ากำลังกินเหล้ากับเพื่อนฝูงและผู้อาวุโสชาวม้งในหมู่บ้าน จึงคว้าขวดเบียร์ทุบจนแตกกลางวงเหล้า ทำให้เกิดเรื่องราวทะเลาะเบาะแว้งกัน ผู้อาวุโสไม่พอใจที่ภรรยา นายแสงหม่ายไม่ให้เกียรติตนเอง และตัวนายแสงหม่ายเองถูกมองจากเพื่อนและผู้อาวุโสว่าไม่สามารถดูแลควบคุมภรรยาให้มากกระทำการอันดูหมิ่นเกียรติและศักดิ์ศรีของเพื่อนและผู้อาวุโสที่อยู่ในที่นั้น หลังจากนั้นหลายคนจึงมีค้อยอยากสนทนากับนายแสงหม่าย

และถูกล้อเลียนจากเพื่อนฝูงว่ากลัวภรรยา นายแสงหมายมาเล่นงาน ถ้าเกิดกินเหล้าหรือไปเที่ยวกับนายแสงหมายอีก นายแสงหมายเองได้พูดคุยตกลงกับภรรยาว่าให้เลิกรับขันท์ 5 จากนางเฒ่าชช ภรรยา นายแสงหมายก็ยื่นคำขาดว่าถ้าให้เลิกนับถือ นายแสงหมายก็ต้องช่วยดูแลลูกและร้านค้า รวมทั้งลดการกินเหล้าและเที่ยวกับเพื่อนฝูง นายแสงหมายนำความไปปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน นายสามภพ แซ่ย่าง เรื่องนางเฒ่าชชซึ่งนายแสงหมายคิดว่าเป็นต้นเหตุทำให้ครอบครัวของตนต้องทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่นายสามภพก็สามารถเอาผิดกับการกระทำดังกล่าวของนางเฒ่าชชได้ เพราะไม่สามารถสืบสวนและหาความจริงได้ว่านางเฒ่าชชหลอกหลวงชาวบ้าน เรื่องต่าง ๆ จึงเงียบไป และนางเฒ่าชชก็ยังสามารถอาศัยและทำพิธีทรงเจ้าตามแบบฉบับของตนเองต่อไป

ในขณะที่อำนาจของคนเมืองได้แสดงอิทธิพลในหมู่บ้านม้ง เมื่อมีคนเมืองที่มีอาชีพขับรถโดยสารรับจ้างนักท่องเที่ยวจากดอยสุเทพขึ้นบ้านม้งภูสอยและมีที่อาศัยอยู่ที่ดอยสุเทพนั้นได้กินสุราจนเมาและมาก่อวณการเล่นฟุตบอลออกกำลังกายของบรรดาชาวม้งวัยรุ่นทำให้ถูกทำร้ายร่างกาย หลังจากนั้นคนเมืองได้กล่าวแก่ชาวบ้านที่มาทำร้ายตนเองว่า ถ้าไม่ขอขมาจะมีอันเป็นไปในเจ็ดวัน ชาวม้งที่ทำร้ายคนเมืองคนนั้นจึงทำพิธีขอขมาและเสียผีให้คนเมืองที่บ้านดอยสุเทพ เรื่องราวต่าง ๆ จึงตกลงกันได้ด้วยดี

สรุป หมู่บ้านภูสอยได้รับอิทธิพลการปกครองหมู่บ้านของไทยมาใช้ค่อนข้างเต็มที่ โดยเฉพาะชาวม้งซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้อำนาจการปกครองหมู่บ้านได้ใช้วิธีการบริหารงานต่าง ๆ เป็นรูปแบบของราชการ ในขณะเดียวกัน ระบบการปกครองของไทยถูกชาวม้งใช้เข้ามาผสมผสานกับธรรมเนียมการปกครองดั้งเดิม ซึ่งมีทั้งเกิดปัญหาบางปัญหาเช่น การแบ่งเขตการปกครองที่ขัดแย้งกับธรรมเนียมการควบคุมและเสนอความคิดเห็นภายในกลุ่มแซ่สกุลเดียวกัน อิทธิพลของการบริหารงานทำให้ชาวม้งหลายคนมีตำแหน่งอำนาจหน้าที่ของราชการในหมู่บ้าน แต่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้อาวุโส โดยแสดงผ่านเวทีพิธีกรรมและการจัดเลี้ยงอาหาร แต่ยังคงมีสถานภาพอาวุโสต่ำกว่าผู้รู้และคนทรงเกี่ยวกับการทำพิธีกรรม เนื่องจากว่ามีอายุน้อยและเป็นบุตรหลานของผู้อาวุโสในหมู่บ้าน อำนาจรัฐที่นำเข้ามาใช้ในหมู่บ้านและอิทธิพลของอำนาจรัฐที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านเช่น อุทยานแห่งชาติ บางครั้งก็มักจะทำให้ชาวม้งต้องเดือดร้อน เมื่อกระทำการบางอย่างที่ขัดต่อกฎหมายของอุทยานฯ พิธีกรรมผูกข้อมือ (khi hlus) จึงถูกนำมาปรับใช้เพื่อบรรเทาและลดความวิตกกังวลทางจิตใจของชาวม้งผู้นั้น โดยได้รับกำลังใจจากเครือญาติ และเพื่อนฝูงที่เข้ามาอวยพรและร่วมรับรู้ปัญหาความเดือดร้อนภายในพิธีกรรม ในขณะเดียวกันพิธีกรรมเลี้ยงผี (ua neeb) ถูกนำมาใช้ในการลดความกังวลทางจิตใจหรือแสดงความมั่งคั่งที่ได้รับจากเศรษฐกิจทุนนิยมของไทยอีกทางหนึ่ง พิธีกรรมของคนทรงเมืองที่เป็นชาวม้งสร้างภาวะการรับรู้อำนาจของคนเมืองที่มีอิทธิพลต่อความคิดของชาวม้งในหมู่บ้านที่ชาวม้งมีอาชีพภูตหรือเพิกเฉยต่ออำนาจและการมีอยู่ของกลุ่มคนไทย/คนเมืองได้ สัญลักษณ์ดั้งเดิมของชาวม้งและสัญลักษณ์ใหม่ที่ชาวม้งรับมาจากสังคมไทย ถูกชาวม้งนำเข้ามาปรับใช้เพื่อพยายามรักษาอำนาจภายในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ในขณะที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ร่วมหมู่บ้านภูสอยด้วยกัน